

Са наших
пропанака одје-
кује песма оних
који раде за срећ-
нију будућност
Србије ...
(Снимак: В. Ф. А.)

Коло

СРПСКИ НЕДЕЉНИ ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ

СА БЕОГРАДСКИМ РАДИО ПРОГРАМОМ

Број 80

10 јули 1943

Дим. 5

Календар мога комшије

НЕДЕЉА, 4 ЈУЛИ

Била онамад пробна узбуна од ваздушног напада, па кад се свршило, скупипи се ми код госн комшије на разговор. Од једног госпа комшиница ће записати:

— Је ли, богати, Мико, шта треба да радимо ако неког од нас затекне одистинска узбуна негде на улици?

— Па, ништа. Има да се склоните у прву кућу. Само, мора да пазите да не будете близу неког објекта важног за рат!

— Па, откуд можемо ми да знамо који је објекат важан за рат? — заграјасмо сви у глас.

— Како да не знате! То је бар врло просто... Избегавајте да се нађете близу неке цркве...

ПОНЕДЕЉАК, 5 ЈУЛИ

Нисмо знали да је онај наш стари професор такав оличење. Он редовно иде на пецање негде на Дунаву. Па био и јуче. И таман он бацно удицу, кад

примети како се две дамице свукле, ту у шипражу, на обали и загазиле у воду. Професор им довикну:

— Еј, ви, госпођице. Знате ли да је овде забрањено купање!

— Зашто нам то нисте рекли — одазваше се дамице — пре но што смо се свукле?!

— Е, то је друго. Салачење овде није забрањено!

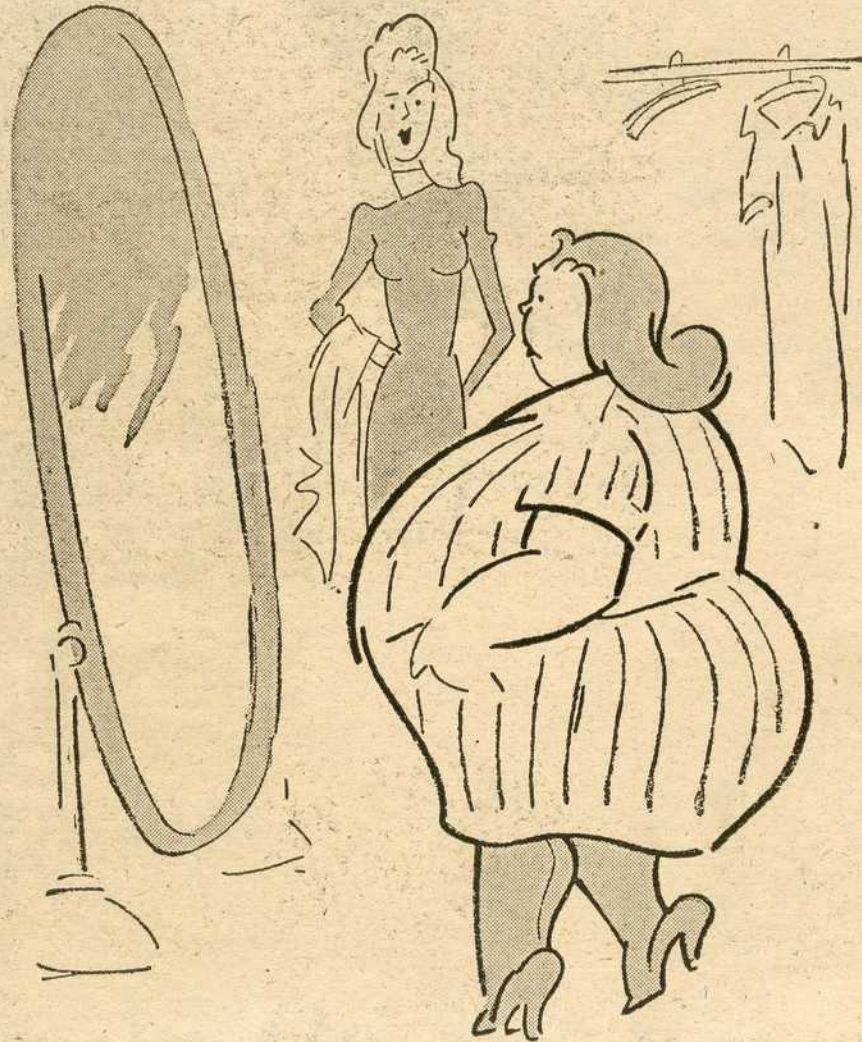
УТОРАК, 6 ЈУЛИ

Био госн комшија у позоришту, па нам прича шта му се десило:

— После паузе, кад се угасила светлост у гледалишту, шапнуо му један господин:

„Пардон, јесам ли ја вас то малочас нагазио?“. Кад сам му рекао да јесте, он сасвим падно рече: „Добро је, и баш вам хвала. Значи да је ту моје место поред вашег. Знате не умем да памтим ред и број седишта, него овако забележим место!“

— Видите и сами, госпобо, да дугуљасте пруге дају лепу линију...

СРЕДА, 7 ЈУЛИ

Госпа комшиница опет узела да поставља политичка питања. Тако јуче пита госн комшију:

— Шта је то Мартиник?

— То је острво.

— Па, добро, острво, али зашто Американци 'оће да окупирају то острво?

— Из хуманитарних разлога, кажу!

— Ја, то, право да ти кажем, не разумем.

— Па, чекај, молимте, полако. На том острву се налази злато француске Народне банке и, ето зато 'оће да га окупирају!

— Па, како онда кажу из хуманитарних разлога?

— Па исто онако као што твој црноберзијанац млекација кад ти прода

питар млека за сто двадесет динара, сматра да је учинио хумано дело, а шта то тебе кошта, није уопште важно!

ЧЕТВРТАК, 8 ЈУЛИ

Био синоћ госн комшија у шетњи у оном парку близу наше куће, па кад се вратио прича нам како је чуо овакав разговор између једне даме с кученцетом и једног господина који је тако исто водио на узици свог пса:

— Добро вече, госпођо! — рећи ће господин.

— Добро вече. Само, ја вас не познајем господине!

— Како ме не познајете? Па ми смо рођаци.

— Како то?

— Па ваша Фифи је кћи мог Кастора!

ПЕТАК, 9 ЈУЛИ

Оном нашем суседу што воли добар гутљај, каже лекар:

— Сада ћу вам преписати нешто од чега ћете добити више крви.

— Велика вам хвала, госн докторе, само вас молим да не заборавите да назначите на рецепту: да крв није вода!

— Велика вам хвала, госн докторе, само вас молим да не заборавите да назначите на рецепту: да крв није вода!

СУБОТА, 10 ЈУЛИ

Свађа се стално онај наш млади брачни пар. Онај суплент и његова симпатична младица. Госн комшији досадило па узео да прекори суплента:

— Боже, комшија, па зар баш увек мора да се свађате са женом? Што се не држите оног златног правила: „Паметнији попушта!“

— Ама, држао сам се, госн комшија, али нисам ваљда пуд да ја баш будем увек паметан!

M-h

О свему и свакему

ОТКУДА ИЗРАЗ „БАЦИТИ ПРАШИНУ У ОЧИ“?

Чули сте толико пута да се каже: Чувај се тога човека он ти само бапа прашињу у очи! Другим речима тај човек те воли истина и хоће да вас превари.

Израз „бацити прашињу у очи“ није постао тек случајем. Израз је постао још за време Рима и означавао је ваљку која није дозвољена. За време трчања у стадионима тркачи који нису знали како да се ослободе опасних противника, приликом трчања тако су се одбацивали ногама да су прашињу са стазе бапали у очи тркачима, који су били за њима. Оно је варавно сметало тркачима који су били заслепљени прашињу отуда је и остало да „бацити прашињу у очи“ значи чинити нешто што није дозвољено.

ЗАШТО ЈЕ МОРСКА ВОДА СЛАНА?

Као што је познато све реке на крају крајева уливају се у мора. А мора имају слану воду док је речна вода како се то каже слатка. Откуд то?

Речна вода у самој ствари је вода која на земљу долази изнад кишне. Дакле вода која нам долази из облака. А у тој води као што је познато има невероватно мало соли. Али, има река које пролазе кроз ове наслагае и које су више или мање слане. Њихов број је међутим више него мали. Па отуда онда да је морска вода слана?

Научници који су испитивали овај феномен, дошли су до овог закључка:

Земља је некада била сва у гасном стању. Затим је наступило згушњавање. А

утврђено је да је тако остало у атмосфери врло много соли која ипак преко кишне долази у воду. Вило је доба када је наша земља била покривена слојем соли који је био дебело око дванаест метара.

Временом се се сталожила на дно воде и како су створена нова мора и нови океани наслагае соли остале су на дну тих океана. Данас је сасвим јасно зашто се та со полако топи и паде морима слану воду.

ЈУБИЛЕУМ ЕЛЕКТРИЧНИХ КОЛИЦА

Перони готово свих великих станица и дворишта великих пошта не могу се више замислити без електричних колица. Међутим прошло је тек тридесет година откако је немачка фирма АЕГ почела да производи ова покретна воза и за велики терет згодна колица која се покрећу електричним мотором који добија потребну струју из акумулатора. Ова колица замењују сваку 4-6 радника и за две трећине су економичнија од осталих превозних средстава.

О ПОЗОРИШТУ...

Прво каменито позориште било је савиано у Атини 340 до 328 године пре Христа.

У Немачкој је прва стална зграда за представе била подигнута у Нидербергу 1623 године.

Пове гвоздене завесе у позоришту појавиле су се у Паризу 1820 г.

Пона такозвана покретна брна употребљена је у Аустрији 1697 г.

Животиње су први пут изведене на површину 1630 године када је изведен један коњ за време преставе Корнејев „Андромеја“, који је представљао пегаза.

Пове позоришне листе на којима су била назначена лица на комада са поделом улога навео је Лесинг.

Прва позоришна критика у Немачкој појавила се 1755 године и то у Лајпцигу.

Најмање позориште у Немачкој налази се у парку замка Гроскоберга у Тирингији, које је иначе познато под именом Гертеовог позоришта. Оно има свега осамдесет места.

ДРУГЕ ЗЕМЉЕ — ДРУГИ ОБИЧАЈИ

Зелени аутомобили нису нимало вадо виђени у Индији. Јер широке народне масе сматрају да је зелена боја њаволска боја. У Јапану нико не трпи аутомобиле жуте боје јер је жута боја — боја жалости. У Кини би опет био аутомобил био сматран као аутомобил који мора да понесе несрећу. Како видите друге земље — други обичаји.

ЗАШТО ДРАГО КАМЕЊЕ БЛИСТА?

Када се говори о драгом камењу у првом реду се мисли на драгоцени сјај који он блиста. Ту се опет најпре мисли на дијамант који је сјај диван.

Приликом кристализације добијају се најразноврснији облици. Научним испитивањем утврђено је да има 230 разних врста кристализовања. Све те разне врсте кристализација подељене су у 32 класе. Поједине врсте кристализација дају тако сјајне површине да оне веома лако сјајају чим на њих падне светлост. Отуда такозвано племенито драго камење блиста.

Дијамант највише блиста јер његова кристализација (а дијамант је у самој ствари кристализована вода) даје такве површине које необично блистају. Ако се те кристале површине још и вештачки уклачу (дијамант се глеча помоћу прапика самога дијаманта) онда се добија дра-

ги камен који задиљује својим блистањем.

Да би дијамант што боље блистао, даван му је различити облик. Утврђено је још 1750 године да горњи део дијаманта према доњем мора да буде у сразмери 1:2. Свесртним испитивањем године 1826 нађено је да је ова сразмера потпуно тачна.

И о величини дијаманта имају се најчешће погрешни појмови. Дијаманти се мере помоћу карата што представља око 0.2 грама. До сада је био највећи дијамант Кулинан који је 1905 пронађен у Африци. У непераћеном стању био је тежак 3025 карата или 620 грама. Био је облика као омања песница. Међутим приликом глечања у Амстердаму овај дијамант подељен је тако да је добијено девет већих и двадесет и шест мањих дијаманата.

ПРОНАЛАЗАК БУСОЛЕ

Бусола се први пут спомиње у кинеским писаним споменицима из једанаестог века. Од Кинеза за бусолом сазнали су индуски морепловци који су опет у тајне бусоле упутили Арабљана. Тек од Арабљана, са којима су били у сталном појаву, европски морепловци сазнали су за тајне пловила помоћу бусоле.

Пове бусоле којима су се служили морепловци састојале су се само од обичне магнетске игле која је слободно плвала по површини воде. Тек касније магнетска игла постављена је на четврт подлогу у кутију тако да је била много згоднија и за пошење и за употребу. Затим је испод бусоле постављена табла за поделом на степене.

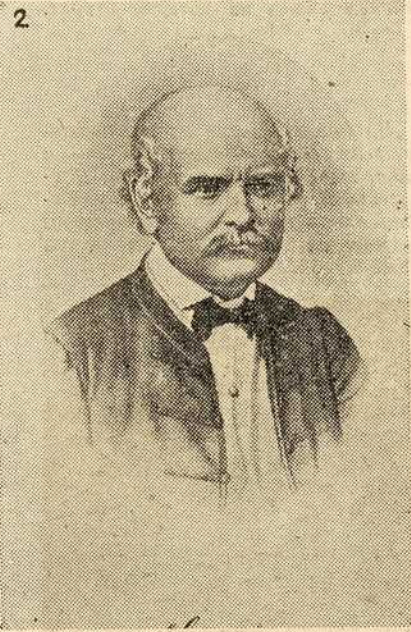
Главни уредник Миша Димитријевић * За фотографије Александар Симић * Цртач Ђорђе Лобачев * Уредничко Пошкарско ва ул. бр. 31 Телефон 25-010 * Власник и издавач Српско издавачко предузеће А. Д. Јован Таловић * Администрација Дечанска 31 Београд. Тел. 24-001-10 штампа „Штампариа Београд“ А. Д. Дечанска 31. Тромесечна претплата 58,— дин.

КРОЗ ЦЕО СВЕТ

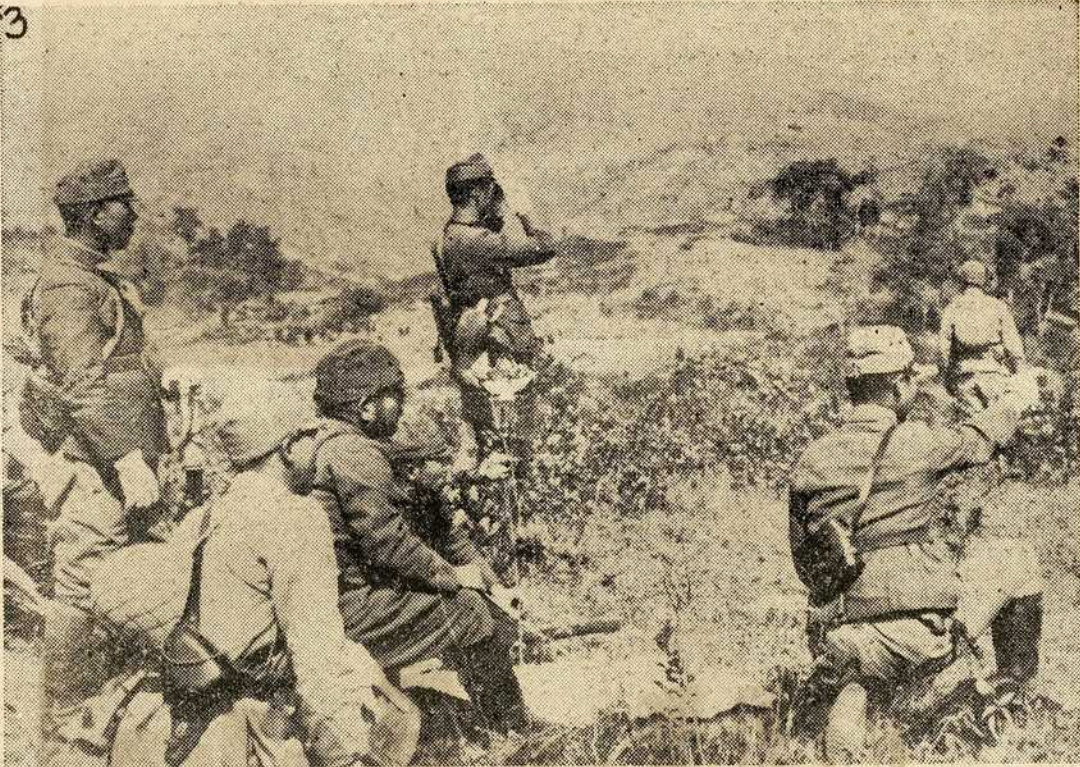
2

1 — На другом конгресу европских новинара који се недавно састао у Бечу одржао је славни норвешки писац Кнут Хамсун патристички говор против Енглеске, старог непријатеља Европе. Он је истовремено упутио апел европским народима да се уједине ради одбране своје културе и својих основних права. На слици: шеф штампе Рајха др Дитрих честита седом писцу на одржаном говору.

3

2 — Пре неколико дана, 1 јула, навршило се 125 година од рођења једнога од најзначајнијих научника медицинске науке уопште, И. Ф. Семелвајса. Овај генијални лекар — гинеколог, који је дошпије добио почасно име „сибирцац мајки“, открио је први такозвану „породиљску грозницу“, заразну болест, коју изазивају бацили. Његов живот као и смрт били су трагични. За време живота нису призната његова открића, иако се број смртних случајева у његовој клиници невероватно смањо, а приликом једне операције заразио се и сам тако да је умро неизлечен у једној душевној болници.

3 — Далеко у унутрашњости Кине воде се огорчене борбе. Армије Чангкајшека, лишене сваке помоћи од стране Енглеза и Американаца, повлаче се у нареду према Чункингу или предаје на страну националне Кине. Слика коју доносимо један је од првих снимака са чункиншког фронта који је стигао у Европу. На слици се види један јапански штаб који посматра повлачење и покрете непријатеља.

4 — Као што је познато из дневне штампе британски ваздушни пирати разорили су поред осталих многобројних цркава и славни келтску катедралу. Ова величанствена грађевина која је грађена пуних 632 године прво је ремек-дело готске уметности из средњег века и највећа црква у Немачкој. Она је узор за све дошпије грађевине истог стила и давала је обележје не само граду Келну него и целој Доњорајнској покрајини. Од бомбардовања је страдао средњи део цркве, док је фасада остала онаква каква је на слици.

5 — На Источном фронту узима и домородачко становништво учешћа у борби против болшевиизма. У тој борби нарочито се истичу козачке формације. Јер су козаци традиционални непријатељи болшевиизма. Козаци су храбри ратници и одлични коњаници.

4

5

6 — Један интересантан снимак са овогодшњих бициклических трка у Немачкој. Приликом такмичења за првенство Немачке издвојило се чело такмичара које је у групи стигло у Тиринген. Међутим, како је мисаона пао пљусак, понадали су на клизавом терену сви који су возили тако у једној гомили. Средом пиједан од такмичара није озбиљније повређен и такмичење се одмах наставило.

(Фото: Б. Ф. А.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

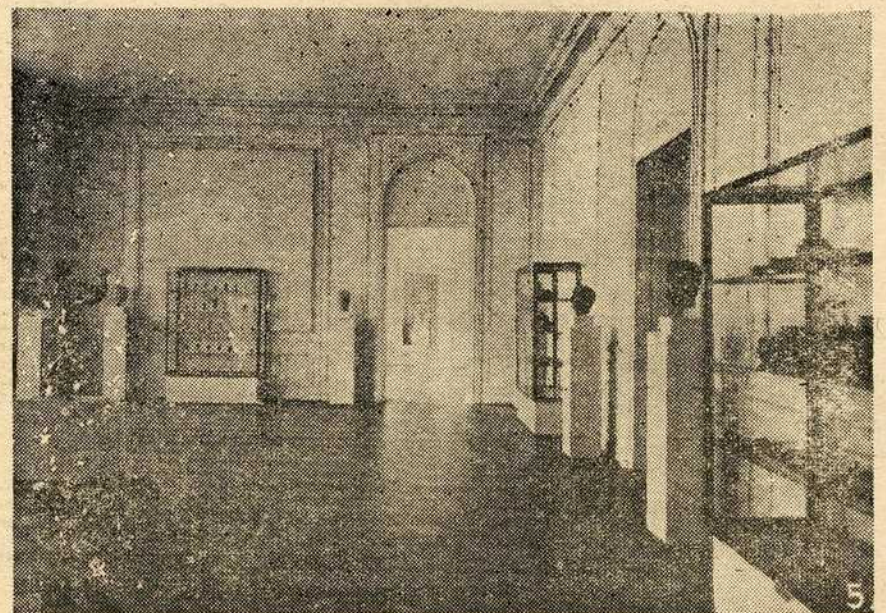
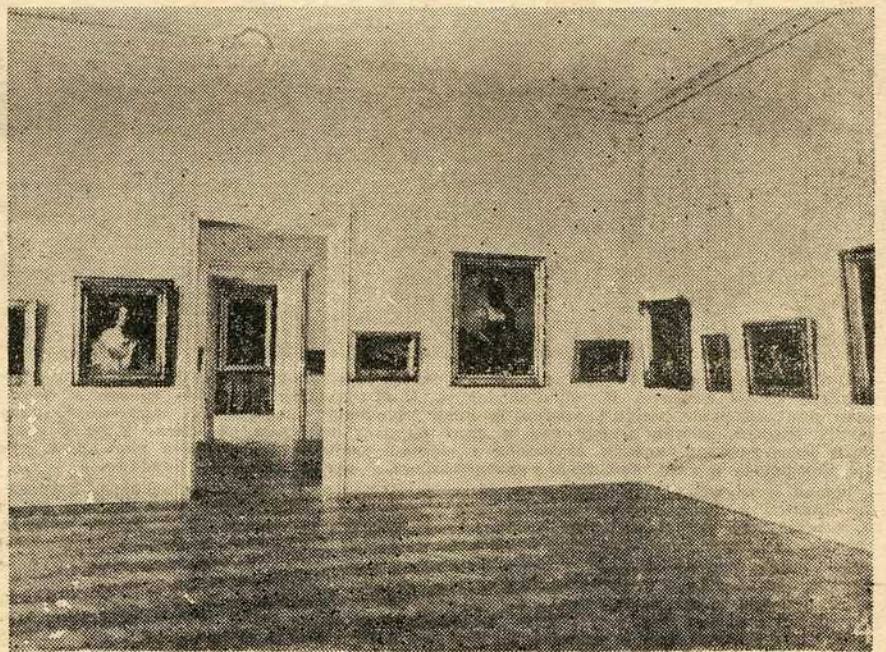
1 — У великој Историској дворани музеја пред великим платном „Крунчање цара Душана“ од академика Паје Јовановића, одржан је био преко целе године течај за спремање и усавршавање музејског подмлатка. Снимак приказује испитивање кандидата о стеченом знању из музејске струке.

2 — Античка копија чувене Фидасове Атене Партенос. Ова копија, израђена у мрамору, једна је од највернијих од три које данас постоје у свету.

2 — Античка копија чувене Фидасове Атене Партенос. Ова копија, израђена у мрамору, једна је од највернијих од три које данас постоје у свету.

4 — Дворана српских сликара која се налази на првом спрату музеја приказује најзначајнија уметничка дела српских сликара 19 века. Начин излагања слика потпуно одговара савременим начелима уређења музеја.

5 — Централна дворана у приземљу садржи римске предмете нађене код нас. По мноштву предмета види се богатство наше земље у старинама (Снимци: А. Сивџ)

Један мурат кућак Науке и Уметности

У данашњим тешким ратним временима постоји у нашој престоници један кућак у коме не мирују музеи. То је Музеј Кнеза Павла, један од оних ретких музеја Европе у коме и дан данас постоји жива културна делатност. Управа Музеја чини велике напоре да не само сачува и одржи све оно што је стечено, већ и да по могућству и унапреди ову институцију. Међу осталим делатностима истиче се рад музејских стручњака на стварању радног подмлатка. Образован је течај који траје већ више од годину дана и на том су течају слушаоци стекли како шире погледе на уметност и на проблем чувања старина, тако и потребно стручно знање у погледу уређења музеја и конзервирања музејских предмета. Ово теориско знање употпуњено је и практичним радовима на терену и у лабораторијумима.

Слушаоци течаја показали су ретку љубав и приврженост ка науци. Интересовање за овај течај било је веома

Заробљеници

ЗАВИЧАЈ

Многи су наши ратни заробљеници остали без породица и родбине, на немају с ким да се дописују. А и они су, разуме се жељни писама и пакета. С радошћу можемо да констатујемо да је још од раније створена веза и са многим од њих и да су се многи већ одазвали њиховим позивима, делимично упућених преко „Кола“. Али, има још заробљеника усамљених и ми овде саопштавамо њихове адресе молећи своје читаоце и читатељке да им сестрински и братски изађу у сусрет.

Матија Радоваковић ратни заробљеник бр. 71588 Сталаг II С жели да се дописује са једном госпођицом.

Заробљеник бр. 46246 Сталаг II 306, Вукашин Милиновић, такође жели да се дописује са једном госпођицом.

Поручник Радомир Стошић, број 4781 Облаг XXI С, захваљује топло на створеној вези у погледу дописивања и упућује позив браћи и сестрама да доставе своје адресе преко „Кола“ тако да се везе прошире на све лагере у којима има заробљеника без породице.

Многи се заробљеници дирљивим речима захваљују на послатим пакетима који су им упућивани као и на писмима. Међу онима који се захваљују на упућеним пакетима налазе се Владимир Михајловић-Рикић, бр. 114237 Сталаг XI А, и арт. наредник Душан Јанковић, бр. 16.631 Сталаг XVII А, који се захваљује г. г. Јоци Младеновићу, Милану Влајићу и Николи Ђиминовићу на послатим пакетима.

Заробљеници се такође топло захваљују Црвеном крсту. Тако Стеван Мијатовић (у име 15 заробљеника радне команде бр. 318) каже у писму упућеном „Колу“ и ово: „Доброте и благонаклоности које Црвени крст чини ратним заробљеницима, незаборавне су“.

Реж. поручник Пантелија Д. Тачић заробљеник број 169, Облаг XIII В, упућује нарочиту захвалност своме другу г. Миливоју Матићу, начелнику среза врачарског на свему што му је учинио и што га није заборавио.

Најзад, ево писма које је Петар Визак бр. 111.170 Сталаг XI В, упутно ученицима палилуке основне школе, у Београду, а које гласи: „Драга мо-

Ратни заробљеници Радне команде 603/2 Сталага XVII В такође шаљу своје поздраве завичају. (Снимци: Приватна својина)

ја дечице. Весела срца јављам вам да сам ваш мили дарак исправно примио. Дивно је, да сте у најмањим годинама већ обогатили ваша мала срца леном врлином милосрђа. Треба да се дичите учитељима и васпитачима својим који вас добру уче. Ми старији дирнути смо и захвални на сећању и пажњи. Одавде из заробљеништва не могу друго до да вам од срца захвалим и да се помолим Господу да ми вас усчува здраве и добре“.

И тако се стварају незаборавне везе између заробљеника и завичаја, везе које су докази и наше једнодушности а коју треба још више да ојачамо, и племенитости правог српског срца, патриота и истинитих родољуба.

Група ратних заробљеника Радне команде број 318 на одмору.

Татици у заробљеништву

Како смо те жељни татице,
Јед дуго те видели писмо.
Ја сам срећан само
кад поштар донесе писмо.

Много је времена прошло
да неба тмурна поб.
Ја и мама само
питамо: „кад ћеш нам доћ'т“

Жељно те чекам тата
да ми даш пољубац твој.
Дођи ми драги татице,
чека те Прена твоја.

ПРЕДРАГ М. МАРКОВИЋ,
ученик I разреда основне школе

Тати у заробљеништву

Ево да ти пишем
татице мој мили,
Ја сам већ нарасто
здрав сам, весео, чил.

Ја, Бранка и Зоран
радо те чекамо,
Да те у вучицу
нашем загрлимо.

Зоран стално виче
„дубим тату свога“,
и за тебе стално
моли драгог Бога.

Данас смо добили
твоје драго писмо,
Пресрећни радосни
ми у кући сви смо.

Мамина га чита,
а ми је слушамо,
Речи ми татице
како ти је тамо.

Мислим да ти је добро,
Само да си нам здрав,
Па ће дати Бога драг
скоро да прећеш праг.

А сад, довиђена
ваш татице мили,
Имају стриљења,
али време мили.

Ја бих желео биво,
биво да нам доћеш,
Све нас на окупу
дома да нас наћеш.

ТОМИСЛАВ Д. СТОШИЋ,
ученик II разреда основне школе

Берлински конгрес и анекдотима

Није циљ ових редака да подуче велики историјски значај који Берлински конгрес има за Србију; други су већ приликом 65. јубилеја конгреса потсетили на заслуге које је том приликом Бизмарк стекао за спасавање европског мира и на тешкоће које је савладао да би дошао до тог резултата. Хоћемо уместо тога да наведемо неке од истинитих анегдота којих је препуна хроника овог знаменитог састанка.

Од кнеза Горчаков, руски канцелар и вођа руске делегације на Берлинском конгресу, примио је војводу Вожа Петровића-Његоша који је имао мисију да обавести делегате великих сила о захтевима и животним интересима Црне Горе.

Млади војвода који је на све делегације био учинио сјајан утисак својом лепом појавом, својом интелигенцијом и својим држањем, стрпљиво је тумачио старом Горчакову питање Плава и Гусња, питање Спича, питање изласка на море, питање заједничке границе са Србијом, питање отштете и т.д. Већ је с негодовањем био утврдио да га стари државник, благо речено, не слуша баш пажљиво.

Одједном ће кнез Горчаков, овако с висине:

— Јел'те, драги мој, да ли у вашој земљи још секу уши људима?"

Војводи Вожи прекипе. Погледа недвосмислено у старчеве уши и рече прекорним гласом:

— Па, понеки пут, Светлости, и лево и десно!"

На то се Горчаков трже и умоли војводу да му још једном пажљиво протумачи главнија питања. Сад га је пажљивије слушао.

Бизмарк је већ пре конгреса био стекао огромне заслуге за мир, неуморно посредујући између Британске и Русије које су, крајем марта и почетком априла 1878. већ биле пред ратом. Исто је тако доста посредовао и између Аустро-Угарске и Русије.

Међутим, и кад је најзад прокрчен пут саставку конгреса, остало је још доста отворених тешких питања, назирало се још доста опасности.

Хотели да истакне своју готовост да и даље свим својим ауторитетом послужује европском миру, посредујући несебично на све стране, Бизмарк је изјавио:

"Гадњемо као поштени сензали."

Кад је то прочитао јеврејски банкар Блајхрелдер који је то наравно могао да прослуди само по својим појмовима, рекао је:

— Па како то? Поштенос сензала — уопште нема!"

Конгрес је отворен тринаестог јуна, а закључен тринаестог јула 1878. године.

Због тога је по завршеном конгресу, кад се ипак све више или мање лепо свршило, рекао један италијански делегат: "Ово није био конгрес за сујевне људе који се боје броја 13."

Ни сам Бизмарк у начелу није радо предузимао важне послове петком и тринаестог у месецу. Међутим, судбина је хтела у неколико махова да баш тринаестог у месецу доживљује или предузима ствари које су се срећно по њега свршиле:

13 јула 1870. био је примио "Емску депешу" чије је објављивање у изводу изазвало толику дискусију и убрзало избијање немачко-француског рата;

13 јула 1874. срећно је избео главну прилику Кулмановог атентата у Кисингену (био је само лако рањен);

13 јуна је сретало отворно Берлински конгрес, а 13 јула потписао његов последњи записник.

Турску делегацију на конгресу сачињавали су: 1.) Мехмед Али паша, некадањи пруски подофицир из Магдебурга Карл Дегриот, који је био у своје време отишао у Турску, прешао у Ислам и дотерао до армијског генерала; 2.) Каратеодори паша, високо образован Грк са острва и 3.) амбасадор Салуца беј.

У току конгреса, у тренутку љутње на турску делегацију, Бизмарк је једном рекао у кругу интимних сарадника:

— Па тако мора бити кад Турку претстављају: Једна потурица, један Грк, дакле туђин за ту земљу, и једна будала!"

Трећи аустро-угарски делегат, барон Хајмерле (први је био министар спољних послова гроф Јулије Андраши, а други п.и.к. амбасадор у Берлину, гроф Карољи) није испуштао из руку оштро зашиљену оловку. Чим би дискусија оживела, барон Хајмерле би махивало непрекидно гестикулисао том својом оловком.

Бизмарк је једном рекао: "Хајмерлеова оловка је овакавља на аустро-угарском барометру на конгресу."

Кад се повела дискусија о јужној граници Србије, предложише као крајњу тачку Ристовац, Руси, поминивши се са пропању Савцегафранког уговора, пристадоше. Али у тој скопшине Битлези, решени да онако "за инат" предлагодима, закину Србији два среза. Погледаше на карту и стадоше срнати "Гр... гр... Грделица!"

Предлагачи остадоше при своме. Дискусија је била још бурнија: "Ристовац! — Грделица! — Ристовац!" Најзад кнез Бизмарк лупи у своје претседничко звоно и рече:

"Господо не мислите ваљда да ми, европске силе треба да ратујемо због имена која не можемо ни да изговоримо."

Ови се насмејаше и пристадоше на Ристовац. Тако је Бизмарк једном досетком спасао Србији два среза.

Пред разилазак конгреса у једној групи млађих страних дипломата, — секретара појединих делегација — развила се дискусија о томе ко се од делегата на конгресу, поред Бизмарка као претседника и арбитра, највише истакне: "Андраши", вели један; "гроф Шувалов", вели други.

"Ниједан ни други, него — Борхарт!" — пресече један од младих колега.

Борхарт је био власник чувеног берлинског ресторана истог имена код кога је немачко Министарство спољних послова наручивало сјајну закуску која је приликом сваке пленарне седнице служена делегатима и која је изазивала све изнова одушевљење претставника шест великих сила и Турске.

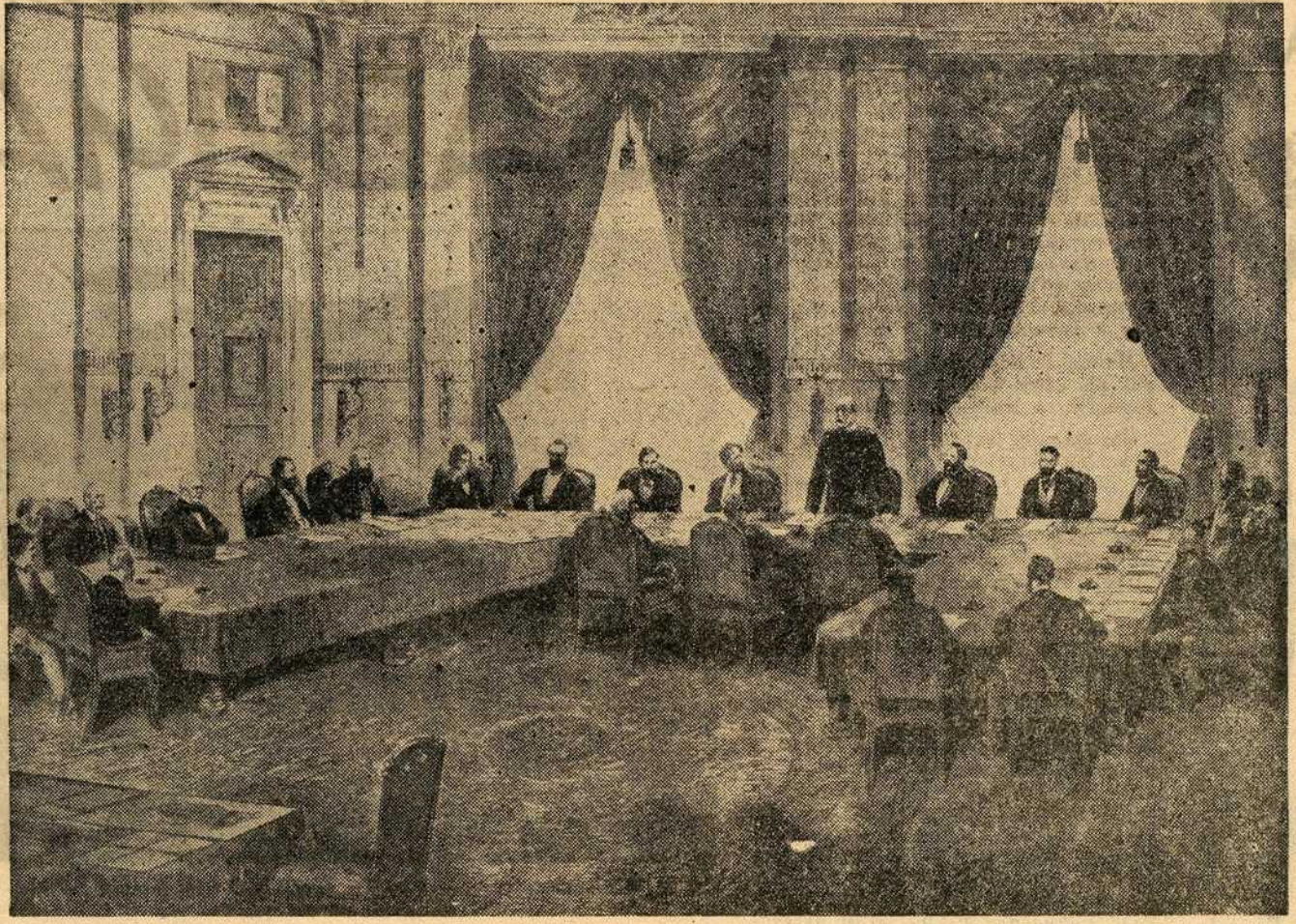
Један од вођа делегација, чувши за ту досетку, рекао је:

— Има ту више истине него што мислите. Кад год се примичало време закуски, и најтежа питања лакше су пролазила. Сви су били искупили нестрпљиви да се паћу за бифеом!"

Бизмарково стање здравља у пролеће и лето 1878. било је доста неповољно; patio је од нервозе и несанице. То је и био разлог због којег је непочетна оклевао да пристане на Берлин као место састанка, а нарочито на примање дужности претседника конгреса. Жртвовао се, међутим, угроженој ствари светског мира.

Сам је једном приликом рекао:

... За време конгреса, једно сам кад заспао пре осам сати ујутру. Разумљиво је да до пола дванаест висам посто-

Једна седница Берлинског конгреса која је одржана под претседништвом канцелара Бизмарка. (Према савременом цртежу објављеном у „Лајпцигер Илустрирте Пајтунг“)

јао ни за кога. Али у дванаест ваљало ми је отворити седницу. Да бих се уопште осособио за рад, морао сам да попијем по једну или две велике чаше вина или другог ког јужног вина!"

Под таквим околностима, још је за веће дивљење са колико је вештине Бизмарк управљао конгресом, смиривао тешке ситуације, изглађивао сукобе

Првих дана конгреса, неки берлински банкар питао је Бизмарка да ли се налази успеху конгреса.

Бизмарк му одговори у шали на бернзијански начин:

"Изгледа за мир стоје 66:34, а можда чак и 70:30!"

У двору за време Берлинског конгреса није било ни пријема ни свечаности, пошто се седи цар Вилхелм I још није био потпуно опоравио од последња злочинског атентата марксисте Нобилинга.

Отаџа је престолонаследник Фридрих Вилхелм у част делегата привредно свечану шетњу бродом по лепом хавелском језеру Ванзе. За време тог излета избила је изненада бура и брод се умало није преврнуо.

Јавише Бизмарку за то (гвоздени канцелар није имао времена да учествује на излету), а овај исприча својим најближим сарадницима.

— Светлости, шта би било да се код нас подарио неки европски концерт?" — упита у шали један од њих.

— Доста умражених министарских места, — одговори Бизмарк.

Познато је да службени представници Русије нису били много благодарни Бизмарку за толику помоћ коју им је ukazивао пре и за време конгреса, за толико неуморно и пожртвовано поседовање. Убацили су у руску штампу много напада на Бизмарка (који је дошле у једном чувеном говору, с правом рекао: "Ја сам на махове био више руски делегат на конгресу него непристрасни претседник").

Изгледа да цар Александар II никако није усвајао неповољни суд својих министара о Бизмарковом држању на конгресу. О томе постоји и следећа анекдота:

Кад је кнез Горчаков реферисао цару Александру о раду конгреса, завршио је реферат речима:

— Ваше Величанство, овако смо лоше прошли једино захваљујући Бизмарку! На то се император насмејао и рекао јет:

— Е, кад је тако, онда ћеш ти остати мој први министар. До сад сам мислио да смо овако прошли због тебе.

(Све до Александра III (1881—94) који је прекинуо са том традицијом, руски императори говорили су племићима, а нарочито државним великодостојницима „ти“, у знак нарочитог владарског благоволјења).

БЕОГРАДСКЕ СЛИКЕ

Стари Доћно. (Снимак: А. Симић)

Сута

ПИШЕ: ВУКА ПОП-МЛАДЕНОВА

Феја Фуша има мерак на Суту, на њен ломљиви стас, дуге каносане косе, црвене као нар и сјајне и равне као ибришим, на њене очи плаве као оно парче неба што га у пролеће гледа са свога чардака над озеленилим шумама... На њена мала девојачка недра што као два голуба леже шћућурена у уском јелечету, и бољује већ недељу дана...

Лечи га мајка, гаси му жар, одмажује главом и чита му Коран, али не помаже: Феја се претурла по постељи, јечи, а на мозак и плаху крв, удара му лепа српска девојка.

Зли су били Фејини у то доба. Не признају власт, основи су и зулумчари, те се женска хришћанска чељад крила дубоко по кућама кад они прохује кроз село... Али Феја је видео Суту једнога дана кад је прелазила у коминилук, а испод кратког јелечета подрхтавале су јој младе слабине. И плануо је, занео се и пао болан у постељу. Али, осми дан скочио је прикупио дружину и сачекали кад се дели ноћ и дан да „баури“ отац и браћа Сутина отидну на рад на сунуо кроз капију ко јастреб и уграбио је...

*

У кући старог силника Рама Феје владала је свечана тишина, кад су Суту увели у собу. Поред прозора, на гомили покриваца, „јалболија“, црвених јастука и овчијих кожа седео је имам и мрморио неку молитву, кад су му привели Феју и премрлу девојчину, пошто су јој бацили прекривало преко главе и уски пртени пешкир преко руке која је дрхтала у вредој и младој руци Фејиној.

— Те станаш ли жена на Феју?...

Бива или не?

Сута се тресла као прут и ћутала. Али, из мрачног угла простране собе стрелала су у њу четири пара мушких очију. Осам руку лежало је претени високо на огромним пинтољима залепутим у појасу. Неколико жена тумарало је по соби прилазило плашљиво девојци и шапугале су јој у уво рђавим српским језиком:

— Рекни „бива“ блага, рекни, у нас нема јок!

— Бива, или не? — питао је по други пут имам буљећи у Суту својим подбукиним очима.

— Бива, зајецала је девојка, али је после месец дана побегла, јер јој је тешка била некрштена душа Фејина, живот у неверничкој кући, и та кућа, огромна, мрачна са решеткама која је мирисала на ужежено масло и лој, а напољу бесцветно и суво дворште из кога је штрчало у небо само неколико сувих јабланова.

Побегла је и други пут. И враћали су је претњом и обећањима. Али кад је побегла трећи пут, баш на сам Бадњи дан, пред кућом њенога оца отворно се бој.

Смртно рањени пали су њен отац и старији брат. Она је скочила кроз један прозор и утопула у мрачно поље. Клизала се по стрминама, западала у сметове, обамирала од страха, кад би наишла на црно оголено дрвце док није избила далеко на једној висоравни где је на самој граници лежала усамљена арнаутска кућица као претени овамо, да се само дотле сме, а одатле почиње „арнаутлук“.

Иза зида, пси су заурдали на њу. Али она је већ видела преко реке пред собом град, осветљен са неколико фељерчића и трепериву светлост на прозорима. И раширила руке потрчала на избрнци и завикала из све снаге:

— Браћо!... сестрице!... помагајте!

*

Никад грознија ни језивија ноћ није пала над градом него уочи тога Божића. Ниједан звук. Ниоткуда. Мртва и језива тишина. Само се са брегова откидали тешки облаци, ковитлали се као авети и покривали далеке и ретке звезде и мокро и голо дрвце изнад зидова.

Свет је позатварао рано своје тешке капије, прикупио се у топлим собама да дочека „бадње вечер“... па-

лио свеће и кандила, чинио „метаније“, кадио тамјаном, и молио Господу, док се на софрами неским округлим постављеним на средини соба пушиле посне таве и врућ „гра“ у чистим каласаним саповима и новим великим глебосаним паницама... кад се горе у брду разлегао страховити обамирући женски крик: „Браћо, сестрице, помагајте! — и ударио у прозоре најближих кућа под брдима.

Деца су заврскала, жене су плашљиво почеле да се прибијају по угловима соба, а људи су потрчали напољу у мрачну ноћ. Палетеле су и страже и једни они путем испод винограда за „Кале“, а други стримим сокацима ка „Крстатој“ цамији, стигли су у часу кад је непозната жена газила

набујалу и полузалеђену реку дозивајући још увек, али изнемогло: „Помагајте ми, помагајте ми!“.

Најприсебнији су били понели Фејере и при светлости извукли из воде уз обалу и довели до првих кућа. Неколико смелих жена изашло је било пред својим капијама и закувало видећи полумртву девојку коју су људи водили испод руке. Стара Софка Хаџи-Стојиљковица смакла је са себе своје кожно „сакиче“, бацила девојци на леђа и узвикујући без престанка запрепаншена: „Туго, туго! — узела девојку око струка и повела у кућу. Ту је не питајући је ништа, пригела суве хаљине и помогла јој да се пресвуче, положила је поред огњишта, поред разбуктале ватре да се мало пригреје, а затим је увела у собу и посадила уз софру.

За сво то време паћеница није отварао своја поплавена уста, плакала је само, а сузе јој се сливале под грлом и купиле као ћердан. Тек у топлој газдинској кући са великом софром, кад су укућани почели да је нуде јестивом, и да је теше она их је омловала захваљно својим лепим плавим очима и прошапутала: „Браћо... сестрице моја!...“

А затим је отпочела дишући уплашено да прича свој удес.

*

Зима је измицала. У старом мирном дому Хаџи-Стојиљковом долазак одбегле девојке пао је као камен у мирну воду. Погођен тешко несрећном девојчином, честити је старац ишао кроз кућу оборене главе, одлазио сваки час у чаршију небали наишао кога од трговца који су повремено прелазили отуда и молио, да се о фамилији њеној распитају и јаве да је девојка жива стигла, и чекао отуда било какав „абера“, али он није долазио.

Радознали и узбуђени свет навирало је са свију страна да види бегуницу. Младеж у кући била је узрујана њеном мистичном судбином, а нарочито је забављао „тешки Фејин мерак“. А Сута је ишла без престанка, ћутљива и представљена кроз кућу као изван себе.

Она је без престанка прежељавала своје ноћи бежања а нарочито последњом и најстраховитију. Видела је у крвавом снегу свога оца и брата и слушала лелек који се разлегао из куће и из коминилука још дуго за њом оне страшне ноћи. Али, оно што је било црно, што је кидисало на њу и заривало јој се у крв и жиле и у мозак, била су два — црна Фејина ока која су ишла без престанка за њом као два светла круга.

Све више она отпоче да унија у себе ноћи и дане проведене са њим, кад би се у њиховој уској собици спустило на једно колена пред њом ухватио је силно за зглавкове њених малих руку гледајући у њу, као у сунце, и грчао.

— Суташ... Аман!... Срце изгоре за тебе!... Фрљим мерак, смилу моју кућу, моју мајку: — Жена си ми!

Она је плакала. А он једнога дана завукао руку у недра окренуо се лево и десно, да ко не опази, и извукао иконичу свете Богородице са Христом у наручју, и тутнуо јој у руке шапугу: „Узми... моли се твојему Крстошу сате не измицај ми... не бегај од мене“. А ноћу, кад је са браћом одлазио на тајанствене и њој непознате путеве узимао је у наручја и спуштао поред огњишта у „мајчину постељу, покривао је губером и шапугао јој: „Спи... сал спи...“

Али, она није заспала, слушала док се у даљини изгубио коњски топот скакала из постеље и ударала челом о земљу и преклињала стару његову мајку да је пусти.

И стара се преварила. Смиловала се, бацала јој јашмак преко лица и изводила је на малени капијик у зиду све кроз познате куће, док је није извела у поље. Тамо је прекрстила и остајала дуго ослушкујући лавез узнемирених паса и ход јуначке девојке, уздишући дубоко, гледајући можда у свему удес далеке своје жене у тонуо у далеку прошлост.

Девојка се отимала, кидала се... кледала се... скакала из постеље... бежала иза куће и кошева, падала на ладну земљу и забавала зубима у њу. Пред њом није био проклетник, да киде са њега кошуљу под којом је његово срце ударало као маљ, да гребе његово лице, као оне ноћи кад је уграбио први пут, стегао на седлу пред његових пратиоца на коњима. Он се није отимао. Снажно, заљубљено привијао је уз себе и молио: „Ћути, ћути!...“

Али је кидала своје кошуље, заривала ноге у своје расплателе мишице кидала своје косе и молила се невидљивом Господу над собом да јој помогне!... А затим је данима радила неуморно да „изломи снагу“ и да се смири.

А искусна и мудра Хаџи-Стојиљковица отпочела је да се присећа, да одмахује главом и да дуго и брижно шапуге са мужем у вечер, или испраћајући га јутром на велику капију.

*

Бела повесма пролећа дизала се над градом. Земља загрејана сунцем мирисала је на млада жита и траву, и прве ситне једва видљиве цветиће... Мирисале су љубичице, процветале густо по шумарцима, и напуниле шуме и виногради.

Жуте зеленкаде густо су процветале по бантама а пуночић белих и првених лала прекали под сунцем које је продирало кроз тек олистали османлук кад је Аџика једнога дана узела троножну столицу сипала у банту и села наслањајући се на кућни зид и викнула, Суте!...

Сута је радила нешто по банти, бацала мотичицу, обрисала руке о бошчу и притрчала те приклекла аџики уз скут.

Хаџи-Стојиљковица је поћутала још мало, као да се промишљала како да започне, и казала:

— Суте, ћерко, ти си јоште „цамина“... Не одбираш живот јоште... Тета да ти каже, немој да ми се љутиш.

— Ако тето, рекла је Сута, гледајући у њено изживело строго и смирено лице са жудњом као да ће сад, тога часа, са тога лица да јој дође спас.

— Суте... не си ми тешка, ама жена си, девојка неси. Моја кућа пуна мушки чељад. Свет је лош, ће искочи нека лакрдија, па ревил и за нас и за тебе. Да се удадеш ћерко, у свој дом да си идеш, домаћица да биднеш, чест да имаш!

Сута је спустила главу на њено крило и зајецала:

— Ох, тето, тето!

— Момка смо ти нашли ја и чича Стојиљко. Не је од нашници. Богровац је ама има си своју кућицу, млад

и личап и работник. Нема занат, прислушује по дућани и ханови. Ама чича Стојиљко ће га у дућан узме, при нас па ће си биднеш.

Сута се исправила одједанпут. Загледала се пренеражено у збуњене очи добронамерне жене и јаукнула:

— Тето блага, зар баш такој?! — Белки абера неки од мајку ће ми дође, можда добу браћа да ме одведу, тамо свој кмет да си тражим.

Хаџи-Стојиљковица је пригрлила њену главу положила је понова у своје крило и рекла сетно:

— Ћерко!... Абера од туд из туј тамнину и прило да ти дође скоро, не! И чича Стојиљко се гризе, поручује по свакога живог и чека абера, ама на филе!

Послушај ме чедо. И да дође и там те чека што и овде. Удовац, тува деца или сиротиња, без чес и девојаштво кмет се нема. Набе се овај човек, Господ чељад ће ти даде и „нафаку“ ће ти даде, а и ми ће те опомагамо колко можемо. Да поручимо нека дође; ако ли?...

Сута се више није бранила. Непрестано се главом у аџикином крилу прошапутала је: Ако... ако!

*

Кад су је са даирама и гочевима провели кроз дворште пуно света и деце из коминилука, привели је до врата окићена венцем и дали јој шољницу са медом да намаже слеме те да јој кућа буде слатка, Сута се горко осмехнула, али је послушала, затим је савила свој високи стас и ушла у сиротињску кућицу свога мужа Стојана, а сутра дан још привела се уз њега као да тражи одбрану од тешких удараца и стала да дели са њим његов тегибни живот. Сваког јутра излазила је са њим и залазила у сокаке кућала на велике газдинске капије и нудила се да ради, али се нигде није скрасила ни обавезивала више од једног сата. А чељад коју је тајно молила од Господа, недеће у њен живот.

У почетку тета је обилазила често, звикала је да дође и молила је да њен муж Стојан пређе у службу код њих.

— Не тето, фала ви, — одговарала је она уморно... Научили смо си овакој...

— Зашто, мори Суте, много ли ти досадимо?!

Сута је стезала руке на груди и одговарала уплашено:

— Не збори такој, молим ти се! Бог да поможе од вас! — Ама што тражимо? Ви сте друго, а ја сам друго. Зашто да ти задавам само јадови...“

Аџи-Стојиљковица је полазила уздишући, и тутнула би јој у руку по који грош. А Сута је одлазила и даље само у очи великих празника да јој нешто помогне, одлазила на „прочку“, у белу недељу, и на славу, са мужем, али сабајне док још никог нема, седала у дну собе у какво ћоше и остајала сва скупљена, и снебивајући се ту и ако су је у кући дочекивали топло и својтљиво.

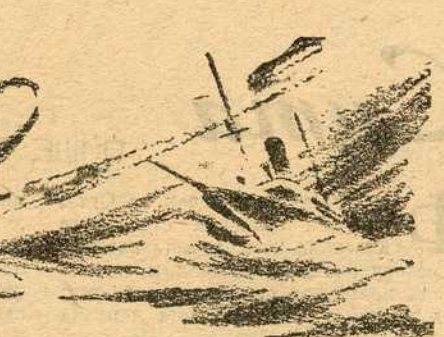
Никад никоме није откривала душу, говорила мало али јетко и уочљиво, али жене су је жалиле нудиле јој своје још лене и изпошене хаљине да се преобуче; она није примала. Као да је била безтелесна, никад није стављала залогач у уста, док јој тек увеће неби дошао муж. Ишла је увек са рукама подвученим испод пазуха боса, а испуцале пете су штрчале преко напула.

У јесен и зиму, ветар јој је хујао око слабина, испод извештелог минтана, а дугачке модре шалваре од „китабију“ трајале су јој у бесконечност и биле увек чисте. Временом њено лице поста непрозирно као од бронзе, уста јој се стегоше у горки грч. Само по некад у велике празнике кад би нагиздана младеж пролазила поред ње, из њених залећених очију сипуо један тужи зрачак. Али, она је осветнички према самој себи хитро заклапала трепавице, мрштила се и улазила у капију.

Увек у дугим часовима кад није била на послу, седала је уз ошак у углу мале „куће“, заривала ноге у пепео и подбивши чврсто руке испод колена спуштала главу на њих и зурила у неподложено огњиште... Само кад би у гројанбер или из планине прохујао какав коњаник, она је скакала и тр-

Светиньски брод

РОМАН ОД Ц. О. ВИНДЕКЕРА

(9)

— Видим, господине Јохансене, да вам моје услуге нису више потребне, рекао је капетан увређено. Зато молим да ме отпустите...

— Којешта, капетане, рече Норберт мирније. Мислим, да вам нисам рекао ништа што би могло толико да вас увреди.

— Не, али молим да уважите моју оставку, одговори капетан сада већ сасвим одлучно.

Кристијан хтеде да се умеша, али је осећао да то није прави тренутак. Није схватио поступак свога брата, али је осећао да је нешто по среди. То није била само љутња због неуспешног посла са Салчезом...

— Какогод желите, капетане, рекао је Норберт хладно.

Капетан се поклони и оде. Једно време седела су браћа Јохансени без речи.

— Да ли је то све било потребно, Норберте? — проговори први Кристијан.

— Молим, без икаквог пребацивања, ако је могуће. Нисам ја крив што је тај човек тако увређив.

— Мени се учинило да теби није сасвим против воље капетанов отказ... Норберт слегну раменима.

— Није ми ни пријатан. Упросто је ствар са Салчезом...

— Изгубили смо поверљивог човека. Кога мислиш сада да узмеш на његово место?

— Не знам још. Али ту је Хармс...!

— Хармс? Зар ту пијаницу? Па ниједно бродарство неће да га узме. Зар он није одлежао неколико година у затвору због оног криумчарског брода са вискијем?

— Не мари ништа. Ако није, то је његова приватна ствар. Пије сваки морнар. Шта ме се тиче његова прошлост, главно да је добар поморац и одважан човек. Такав треба за послове...

— Ради како знаш, Норберте. Али ово је све на твоју одговорност.

— Ја не бежим од ње, рече Норберт хладно.

*

„Холандија“ је примила свој товар. Капетан Хармс, висок, мршав човек неповерљива погледа, дошао је да прими исправе. Сутрадан пре подне требало је да брод крене на пут.

Но пре тога десно се још један непријатан догађај. Други официр који је уживао пуно поверење капетана Либерса нападнут је ноћу у пристаништу и премлаћен тако да није могао на пут. Норберт је оставио капе-

тану Хармсу да по свом нахођењу узме кога хоће.

*

Кристијан је изишао из канцеларије нешто раније. Хтео је да се мало одмори. Код куће је извадио књиге о археологији да се мало забави. Имао је намеру да одмах после одласка брода узме осам дана одсуства и с професором Вингертаном изиђе на археолошко истраживање у Линебург.

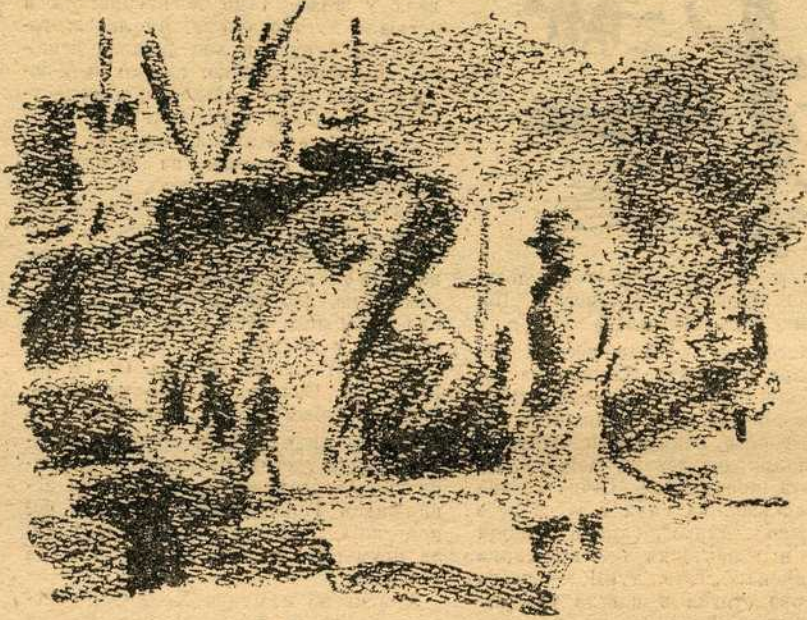
Био се задубио у посао, кад га око десет часова зовну слуга.

— Извините, господине докторе, једна дама жели с вама да говори.

Кристијан је био у недоумици.

— Једна дама? Сада у десет часова ноћу? Није рекла име?

— Није. Али, каже да има да вам саопшти једну врло важну ствар.

Кристијан је размишљао. Прво је помислио на Илзу. И погодио је.

— Шта је, Илза, шта те је довело овамо у то доба? Да се није што десило?

Илза, узбуђена и задихана, само климну главом. Кристијан јој поможе да скине огртач.

— Седи, молим те и умри се. Шта се десило? Ти си сасвим бледа...

— Мораш одмах у пристаниште, Кристијане. Не смеш ни тренутак да губиш...

— Зашто, реци брзо.

— Одмах. Јурила сам таксијем као луда. Не знам да ли је мој страх оправдан, али се страшно бојим. Ево

шта је било. Кратко време пре вечере јавио ми је Норберт да ћемо имати посету. Мало доцније дошао је са два господина које ми је претставио. Један је био капетан Хармс, а други његов официр, име му нисам упамтила. Пусти ме да ти све кажем. Норберт ми је после вечере дао до знања да моје присуство није потребно. То се и раније чешће пута дешавало приликом његових пословних разговора и ја нисам полагала неку нарочиту важност на то. Остали су сами и повукли се у Норбертову собу на разговор. Хтела сам да легнем, јер знам да такви разговори могу и дуго да трају. Била сам већ у соби кад сам се сетила да сам заборавила да понесем књигу коју сам читала. Пошла сам на прстима да не би сметала гостима.

Моја соба се налази одмах до Норбертове. Врата на његовој соби била су само притворена. И нехотице чула сам неколико речи из њиховог разговора. Веруј ми није по среди женска радозналост, него ми је нека неодређена слутња говорила да притајем дах. Када треба „Холандија“ да отпутује, Кристијане?

— Сутра око подне. А зашто то питаш?

— Зато што сам чула јасно да ће да отпутује нагло и то још данас, пре ноћи.

Кристијан је погледа у недоумици. — Још данас пре ноћи? Шта би то имало да значи? Није ми јасно.

— Ипак, тако је. Норберт и Хармс су тако уговорили. Норберт је рекао смештајући се: „Но, то ће бити најлепша радио-музика коју сам икада чуо“. Не знам, шта је хтео тиме да каже, али предосећам да се ту нешто крије. Зато сам дотрчала к теби.

— А да ли је Норберт са својим гостима изишао пре но што си ти напустила кућу?

— Не. Њихова кола стајала су још пред кућом кад сам ја изишла. Нико ме није приметио. Норберт свакако мисли да спавам.

Кристијан погледа на часовник.

— Добро, онда имамо још довољно времена. Сада је десет и по часова. Ако „Холандија“ треба да крене око поноћи, имамо још довољно времена да стигнемо у пристаниште. Хвала ти, Илза.

Илза устаде. Један тренутак стајали су хућећи једно према другоме, онда је он наједном загрли и пољуби је...

*

У таквију нису говорили ни речи. Илза је увукла главу у свој крвнени капут, а Кристијан је рабејано гледао кроз прозор.

— Ти иди кући, Илза, рече најзад Кристијан, а ја ћу да узем друга кола. Још једном ти хвала. Реци шоферу да се пожури. Норберт не сме да примети да си излазила...

— Да, за сада не сме...

Он је погледа зачуђено.

— Како то мислиш „за сада“?

Илзино лице било је скривено у сенци и Кристијан није могао да прочита на њему шта се одиграва у њеној души.

— Док се ти не вратиш са пристаништа, ја ћу задржати Норберта, рекла је.

Добро је било што је шофер у тај мах пустио мотор тако да је шум мотора пригушио Кристијанов узвик радости. Илза му пружи руку и он је жарко пољуби.

Сачекао је док се Илзина кола нису изгубила иза првог угла, а затим је позвао најближи такси и наредио му да тера у пристаниште. Изишао је на кеј и унутро се према магацинима спотичући се о ввозена ужета којима су биле привезане лађе.

У сумраку, погледом је потражио „Холандију“. Лака измаглица лежала је над водом. Недалеко се чуло зврљање једног моторног чамца.

(Наставиће се)

чала мужу, тамо где је он бивао на послу, а он као у неком прећутном разумевању никад је није питао зашто је дошла, нити јој је рекао иди дома!

*

А за то време нестало је границе изнад града и далеко у равницама с једне и друге стране Мораве. Око мале арнаутске кућице изнад реке, мирно су пасла стада у лето, и разлегла се песма чобанчића. Стари синици и зулумћари постадоше брзо мирни домаћини и земљорадници, и навирали са свију страна у град, у лазарни дан, и доносили на пијацу, масло, дрва и пилеж.

Суту су походили мајка и браћа и довели радостан глас да је Фејзи и браћи суђено и да су у затвору. На њеном окамењеном лицу није се видела радост, ни што су они дошли ни што Фејза испашта свој грех. Кад су пошли испратила их је дуго кроз изукритане сокаке застајкивала и говорила мирно да јој је добро и да је муж чува... Али кад се вратила, зарила

је ноге још дубље у огњиште, стегла још чвршће руке око колена и још тврђе, дубоко, положила главу на њих, као да је желела да је никад више не подигне.

*

Али једнога дана наишао је из чаршнице изненада њеп муж и викнуо из дворишта: Суту! — За њим је ишао арнаутин средњих година водени коња натовареног дрвима преко којих су се депршала два везана пилета.

Сута је изашла из куће, прешла праг, застала на уском каменом басмаку, и загледала се у мужа, а затим у кршнога арнаутина који је са треском скидао товар на земљу, и познала Фејзу.

Сасвим близу себе, жива и покретљива, она виде опет она два светла круга кроз која је био опустошен њен млади и плодни живот. Виде кроз њих још једанпут своју лелујаву младост, скупљену сву у гиздавим шавларима и уском јелемету. Свој мила осмејак ма малим тошлим уснама изнад два

реда као бисер ситних зуба, своје светле плетенице које су је шибале по плећима кад би похитала у ходу... Своје село, тихи дом свога оца и његово увек брижно чело... Меко блејање јагањца и врата окићена врбом и селимом кад наиђе Ђурђев-дан, и бели картон расцветало испод прозора изнад чега она није знала за други свет!

Ту пред њом, поцрнео, похудео од рада, космаг и жилив стајао је онај који јој је отео све и најзад из далека паљно је тешким и грешним мераком. Она хтеде да виче, да полети на арнаутина да му ишчупа из груди живо срце, да га раскине својим рукама. Али је ни ноге ни руке не послушаше. Она само немоћно заплака и викну:

— Фејзо!... Ох, Фејзо... проклет да си!

А затим се скљока на праг и сави се у клупче. Потрчаше и муж и арнаутин раширених зеница. Муж је подиже у руке понесе у кућу, а арнаутин се само стресе угледавши њено

изобличено лице и дугачко тело мршаво као авет у мужевљевим рукама. Он поћута мало, затим одмахну руком и скоро викну:

— Ништо, де... женска работа!

И вратио се, узео коња за улар, викнуо „би“, и изашао на улицу. За њим су остали у прањини кричући везани пилићи. Али он их није чуо. Одмахујући главом ишао журно ка брлинама узвикујући:

— Па!... па!... па — Кмет!

А Сута се превијала сав тај дан, сву ту ноћ и сутра дан, завлачећи руке дубоко испод груди и плаћући: Мука... мука...

Дошле су жене да је потрљају и да је пребају. Позвали су берберина да јој пусти крв, а око пет сати, на „акшам“ кад је сунне на заласку расипало своје руменило, над реком и виноградима сетно је завонило мало звоно на Светоникољској цркви, и огласило да је у граду „нестао“ сиромашак.

То је Сута завршила свој паћенички живот.

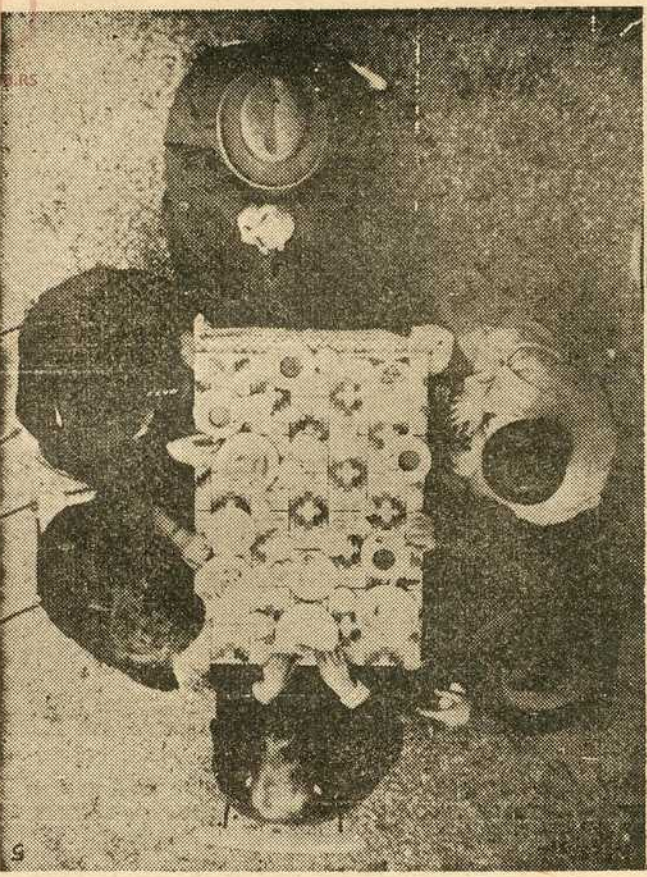

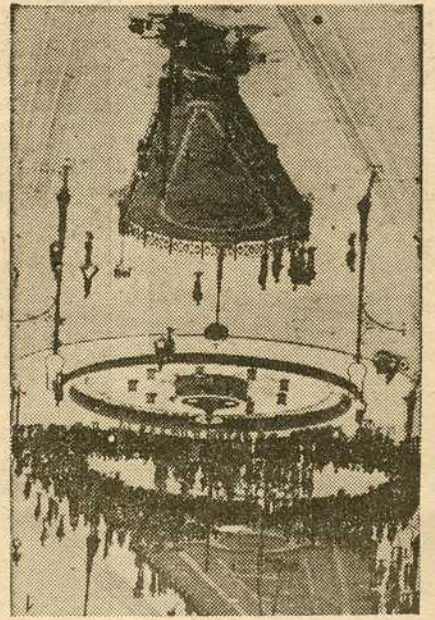
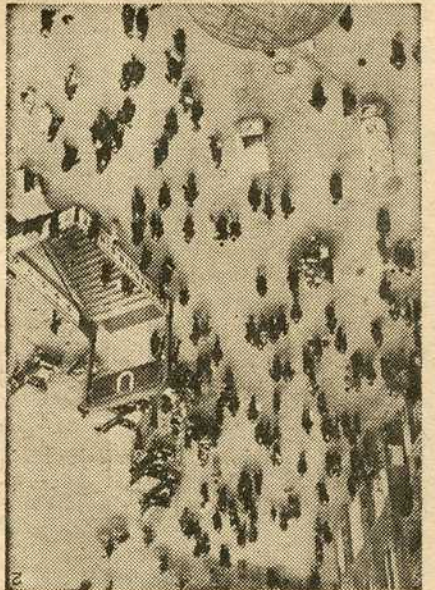
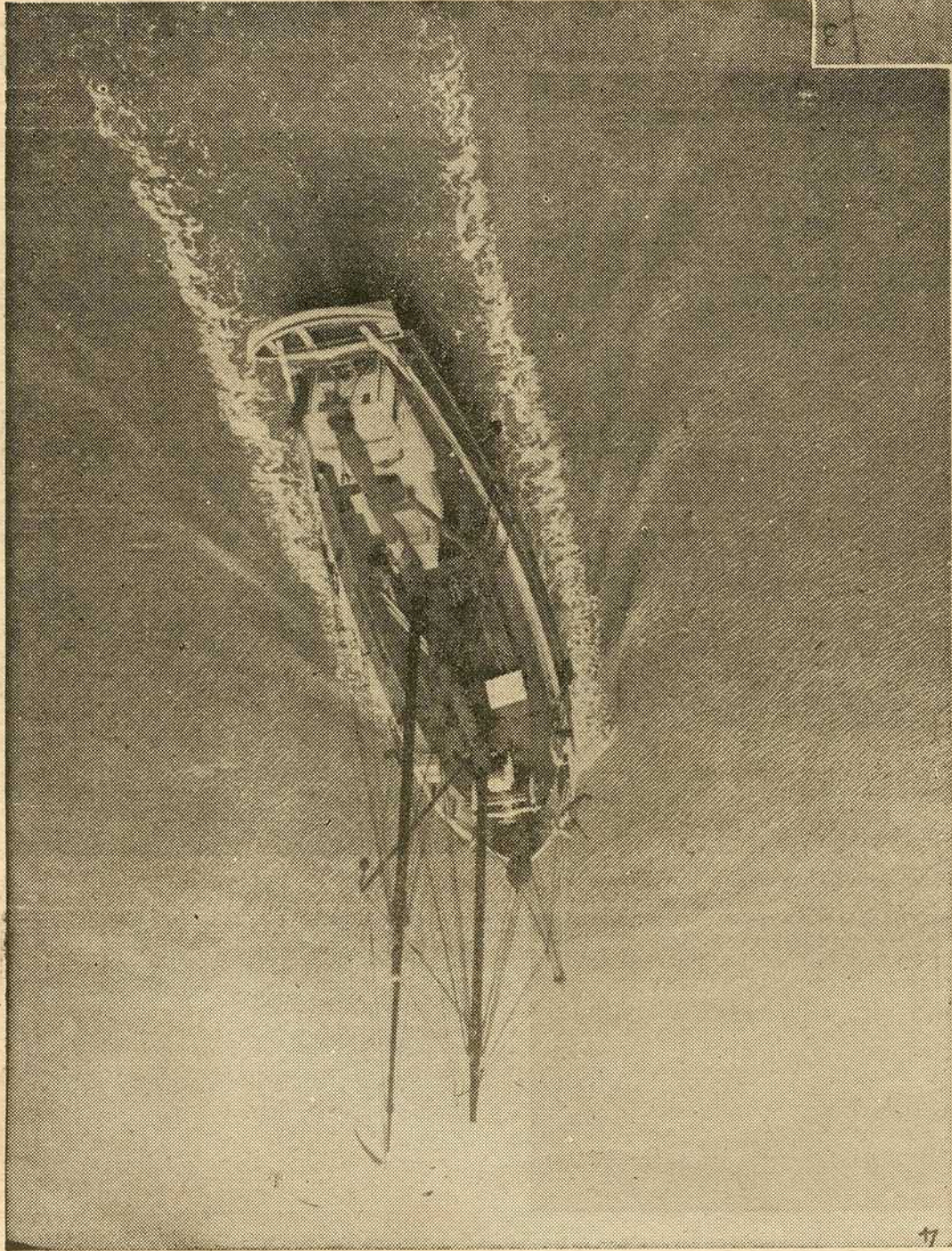
5 — Кафа, кофач и
чаша (Снимак: В. Ф. А. (4)
Урбо, по нојне.

4 — Број је кре-
нго нинко народ.

3 — Копично и за-
бајно је енојено.
Синчање и читање
нојина.

ГЛЕДАН СА ВИСИНЕ

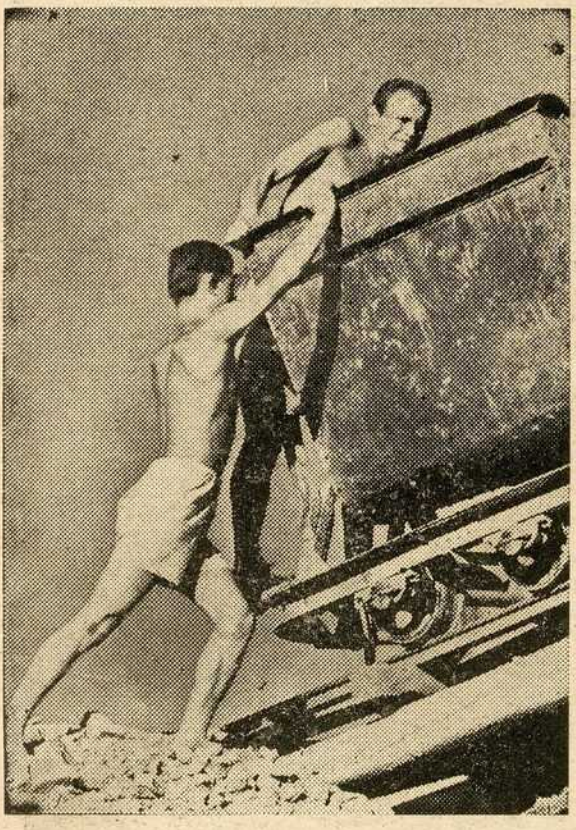

Фотодрама и
фотодрама са
вамо су се, за о-
вамо нешто више
од сто година ка-
ко постоје, давни-
је. Од првих ја-
копских, како су
гопсина, како су
се звале прве фо-
тодраме, па до
тодраме, на до-
данашњих снима-
ка у боји уоче-
ни су одомни
сикови. Техника
фотодраме се а у-
поредо с том и на-
чин фотодраме са-
на.
Репортер - фото-
драма има своје
дневне прилике да
сам себе укарши,
да пронађе све по-
ве и нове могућ-
ности, све смеље
улоге са којих по-
сма тражује, свет
и догађаје. Снима
објављени у овом
броју показују свет
посматран одозго,
са висине. И ту и
тако фотодрама
апарат помаже от-
кривању света.
Сине, јасније но
реч, говоре о често
несованим, не-
обичним, али увек
важним пер-
спективама и ви-
довима нашег сва-
киташњег живота.

1 — Терзије но-
сма, са гу-
сине.
2 — Улаз и једна
железница у Бер-
лин.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

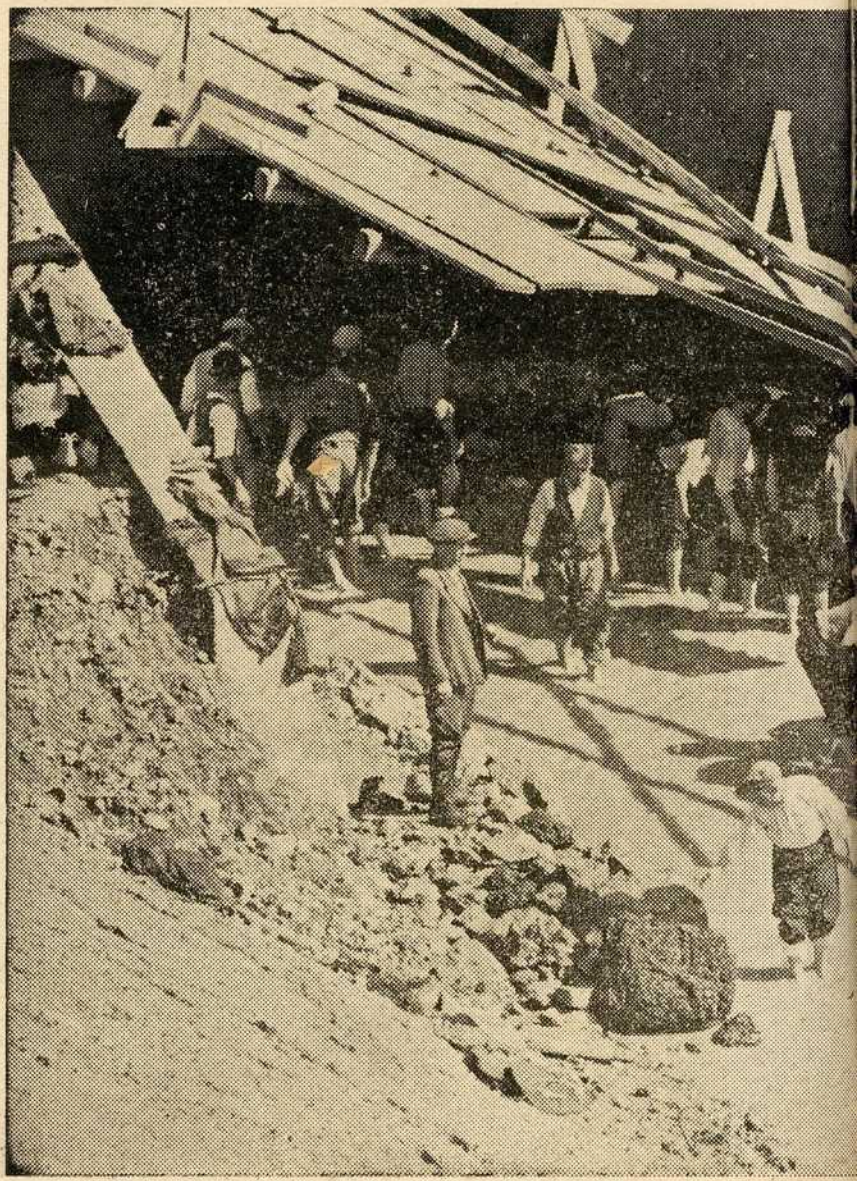
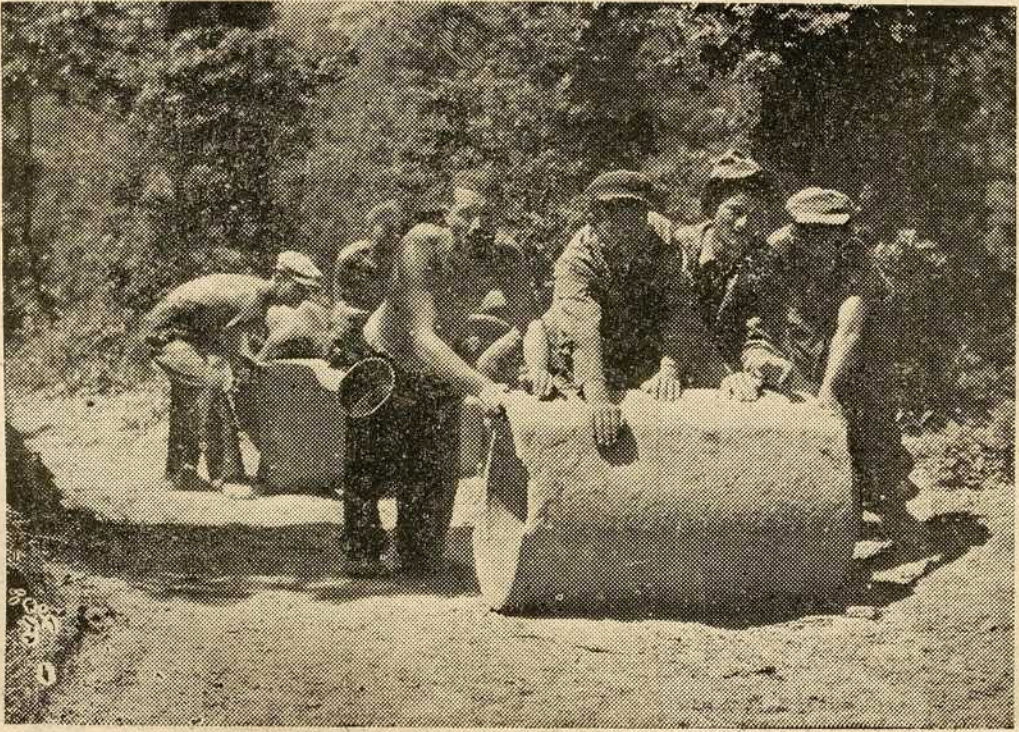

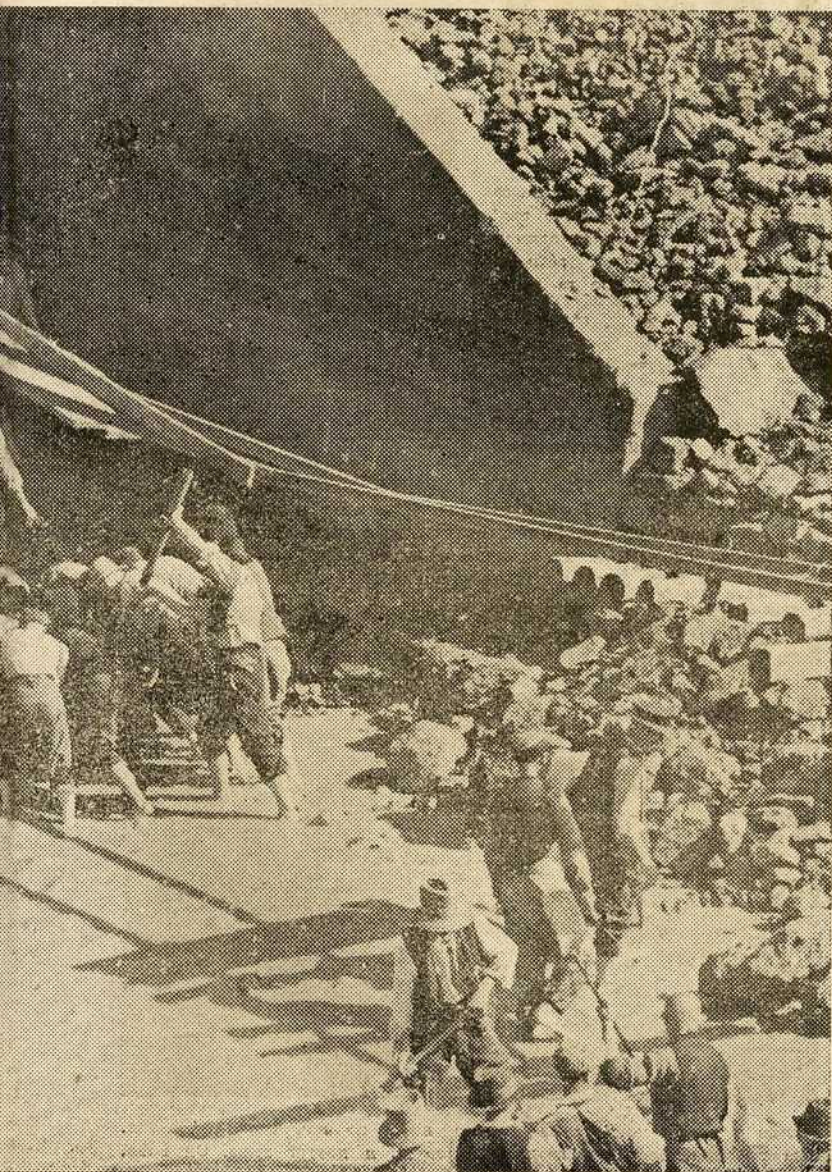
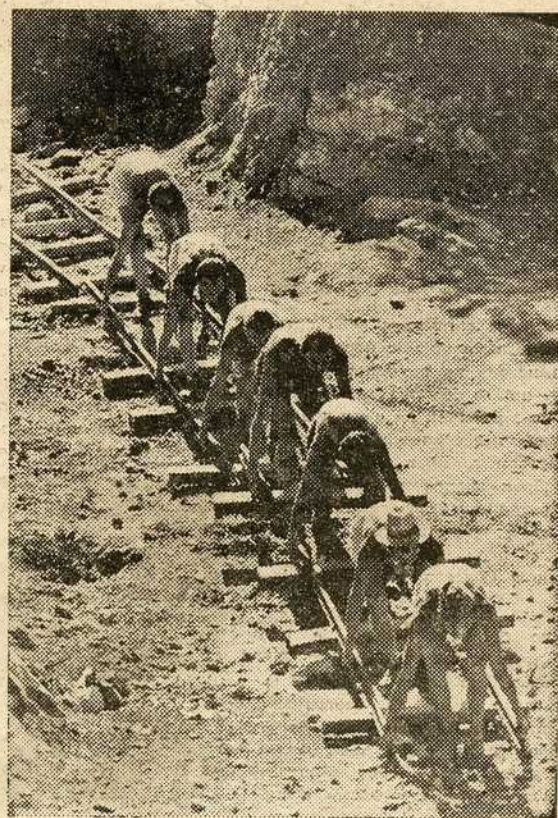
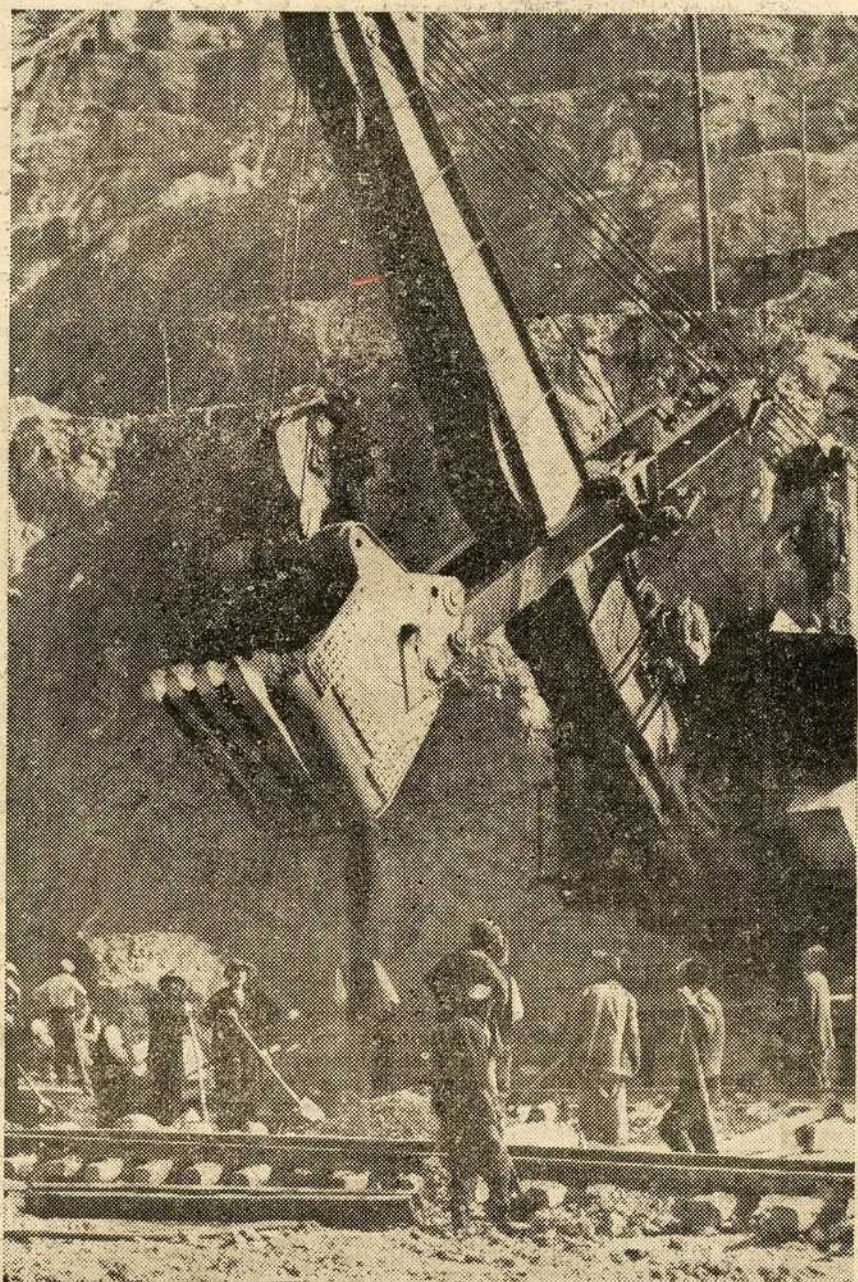
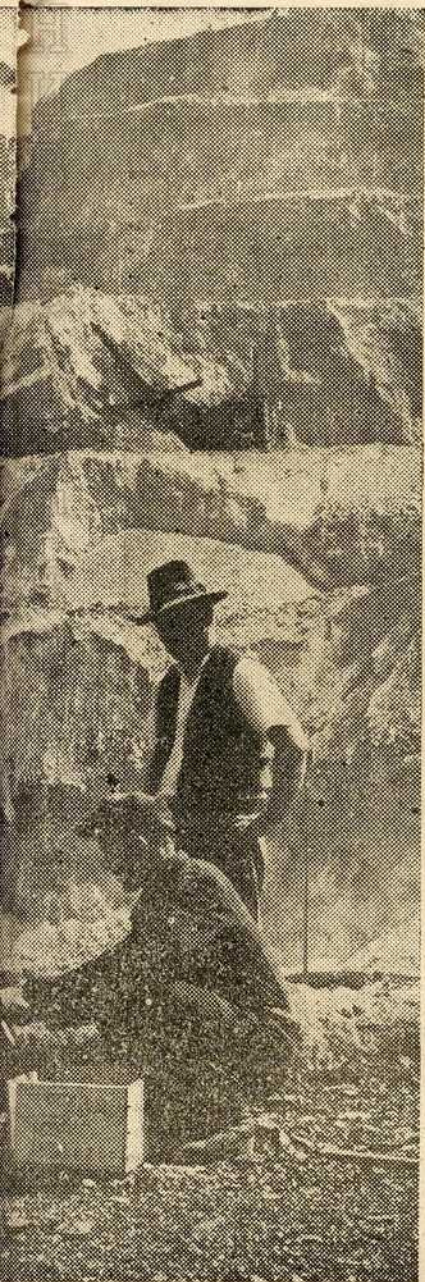
4 месеца

Прве групе обвезника који су радили на изградњи путева и мостова у околини Бора пошле су, како је и са меродавне стране изјављено, да тамо проведу у корисном раду четири месеца. И та су четири месеца прошла, тако да су се они почетком овог месеца вратили. Одазивајући се позиву српске владе они су, ваља признати, пошли с извесним осећањем неизвесности. Међутим, свима њима време је брже прошло но што су и сами мислили.

Искуство је опет показало да телесни рад, на свежем ваздуху, има благотворног дејства, нарочито на оне који се баве интелектуалним или каквим другим послом који је увек везан за просторије. Овоме је још допринео и повећан утицај заједничког

Нада у Бору

живота. Најдрагоценији плод овог четворомесечног рада је свакако сазнање о вредности и значају њиховог рада за Србију, и према томе за сваког појединог члана српске заједнице. Будућност ће тек показати од колике је вредности било све оно што су радили и што ће наставити они који су пошли да их замене.

Неколико вам слика јасније од речи показују разноврсност њихових напора и рада. Показују само тренутке напорног рада. У идућем броју допунићемо општу слику Бора, објављујући неколико слика из часова одмора и забаве обвезника.

(Снимци: Б. Ф. А.)

КОЛО ВАМ ПРИКАЗУЈЕ

Тек што се вратила већа група обвезника која је провела четри месеца на кописном раду у Бору, пошла је нова група. Прошла је с музиком на челу и предвођена председником општине, министром г. Драг. Јовановићем. У добром расположењу, обвезници су прошли београдским улицама до железничке станице, свени да полазе на рад за добро Србије и Српства...

„Све се мења“ рекао је још древно грчки филозоф Хераклит. И, да видите, у праву је. Помислите само на београдски „пејсаж“ па ће вам бити јасно колико се изменило. Лик наше престонице, у којој су се травањаци претворили у баште и кукурузишта, у којој је скоро свако парче земље засејано, мења се. На свед прошивеног трга Славије стоји велика ролдела. Стоји као усамљена и само с времена на време појављује се општински службеник који има једино право приступа и који испитује да ли је све у реду. Пошто је утврдио да је трава доста нарасла то се пре неки дан појавио с оштром косом. И било је заиста необично видети усамљеног косача на средини великог трга.

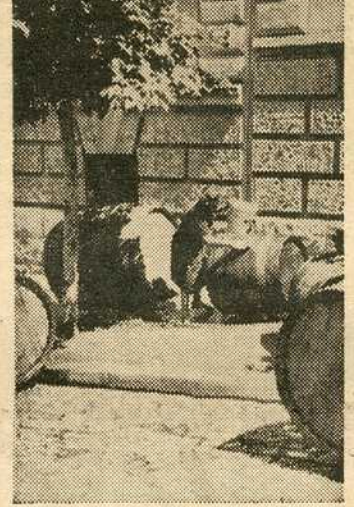
*

Крагујевац очевидно предњачи у погледу приређивања изложби. То доказује да је уметнички живот веома развијен у главном граду Шумадије. После раније приређених изложби сада је отворена и изложба младог сли-

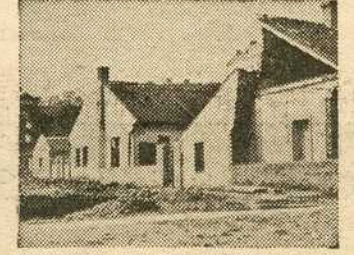
кара Ристе Стојина-Рузмарића који је углавном изложио уљене слике. Оне се одликују свежином и изразитим смислом за приказивање српских предела.

Веш сада се врше припреме за јесењу бербу. Велика су бурал поређана и брижљиво се прву, вибаћу четром тако да се све

сјајни. Бурал су дакле спремна. Треба још само да берба буде добра, па ће све бити у најбољем реду.

Има још и данас улица у Београду које имају необичан ососки изглед. Зар вам се не чини, посматрајући ову слику, да

сте негде усред Баната, у неком ушореном сокаку. А, међутим, зграде се налазе у улици Краљице Марије, дакле у срцу Палилуле која је спровођењем регулационог плана добила овако необичан и миран изглед...

*

Дечје позориште Српске народне школе у Перлезу приказало је недавно за Духове са великим успехом најлепшу бајку „Пепељугу“. Млади глумци, које је изврсно увежбао учитељ г. Вукашић Ђурђевић играли су с пуно полета и уметности, и заслужена награда мије изостала малим уметницима.

У Дому старина и стараца све је мирно и тихо. Дани пролазе једнолично. Мало рада а више одмора и успомена из младости. Али, симпатичне старице нису хтеле да остану саме, на томе па су и оне прихватиле позив Црвеног крста да плету перпере и друге ствари за наше у заробљеништву. Овај гест старина из њиховог убогог Дома доказ је више наше једнодушности. Он потврђује колико је племенита акција Црвеног крста наишла на одзив и говори о томе како су данас сви, и млади и стари, прожети истом идејом о узјамности.

Данас се много продаје а можда још више купује. Има, међутим, извесних артикала који се не треше баш као алфа — некада. У ту врсту спадају помало и филми и разни ручни радови. Један од разлога је свакако и тај да су филми скупи, а богати сви ти изложени филмови и нису увек ни првокласна роба. „Е.

да је нешто лепши овај ручни рад, а да је и јефтинији“, тако мисли ова београђанка која стручњачки прегледава и која се, како изгледа, не одлучује тако лако. Продавац стрпљиво чека. Има више времена по што га има наш фоторепортер. Њему се жури јер није то једина ствар коју треба да вам прикаже у овом броју „Кола“.

„И тако, моје даме и госполо, ослободићете се једне велике беде. То је „ваш спас!“ Те вам речи често допиру до ушију када случајно проћете поред неког угла у улици Краља Милана. Те су вас речи заголицале, ви се заустављате испред тезге једног од оних уличних продаваца што знају „лека“ свему и свачему, и што продају сигурне „рецепте“ за оправку лонаца, чишћење рубља и ко зна чега још. Стојите, а продавац продужује: „Ви господине имате већ 40 година а нисте знали за овај патент. Лакше ћете поднети тегобе живота ако узмете овај мој патент. То стоји само...“. И нехотице се твргнете и питате самог себе: „Како је то могуће да имате већ четрдесет година и да нисте знали за тако

„судбоносан“ патент. И тако би се могло десити да проживите свој век а да вас мимоиђе сличан „судбоносни тренутак“, који се очепао о вас а нисте га запазили.

(Снимци: А. Симић 9 и приватна својина)

Ова је година, хвала Богу, беринетна. Има воћа и зеља, а и пшеница је добро понела. Родна година, добре кише, топло сунце учинили су да су нам пијаце препуне и да се може слободно бирати. Без гурњава! Цене падају и постају подношљиве. Избор је такође

велики и купци могу да бирају по вољи по пачичканим тезгама. Има тјаквица, бораније, грашка, келерабе, и другог зеља. Од воћа, највише има за сада кајенјан брескви.

У Јевремовој улици налази се једна од, данас већ ретких, господских зграда старог Београда. У њој су сада сликарски атељеи-станови. Ево једног сликара који се по свршеном раду или

скицирају у природи враћа у свој дом.

Овогодишњи српски Дерби привукао је веома велики број публике, преко 15.000 гледалаца. Бродови, возови, кола и трамваји били су препуни. Али, ове године, бар у Дербију, није било никаквих изненађења. Победно је фаворит „Гранит“, својина енгела „Власина“.

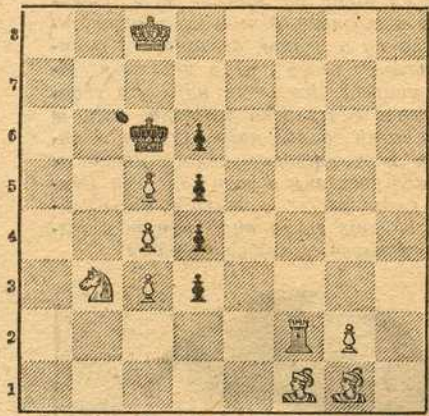

*

ШАХ

ПРОБЛЕМ БР. 80
К. де Рој

Бели вуче и даје црноме мат у два похода.

Решење проблема бр. 79 (А. Штремберга): 1) Dh8-a8!

БРЕМЕНСКА ПАРТИЈА

Бели: М. Видмар млађи —
Црни: Вајничке

- 1) c2-c4, Sg8-f6; 2) Sb1-c3, e7-e5; 3) g2-g3, d7-d5; 4) c4-d5, Sf6-d5; 5) Lf1-g2, Lc8-e6; 6) Sg1-f3, Sb8-c6; 7) Sf3-g5; 8) Sd5-c3; 9) Sg5-e6, Sc3-d1; 10) Se6-d8, Sc6-d8; 11) Ke1-d1, Lf8-c5; 12) b2-b3, c7-c6; 13) Lc1-b2, f7-f6;

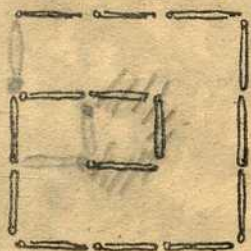
Размишљање

ОТАЦ И СИН

Отац је рекао:
— Када бих имао само две године више, био бих тачно трипут старији од свога сина. Међутим, кроз осам година имаћу управо још једанпут толико година колико мој син буде имао тада!

Колико година има отац, а колико година син?
Одговор у идућем броју.

ДВА КВАДРАТА

Видите и сами како су распоређене ових 15 шибца. Да бисмо добили два квадрата потребно је да само 3 шибце промене место.

Ко не верује да је то могуће нека потражи решење у идућем броју (нако смо убеђени да ће овај задатак сви и сами да реше).

МАЛО МАТЕМАТИКЕ

Дајемо вам број $1 \times \times 1$ који треба помножити са бројем $7 \times$ да би се добио број 9716X.

Дакле цела рачунска радња изгледаће овако:

$$\begin{array}{r} 1 \times \times 1 \\ \times 7 \times \\ \hline \times 99 \times \\ 9 \times 17 \\ \hline 9716 \times \end{array}$$

Задатак ће вам бити више него лак ако се само сетите којим бројем ваља заменити знак X.

Одговор ћете наћи, ако га не наћете сами пре тога, у идућем броју.

ЗА ЉУБИТЕЉЕ ШАХА

Овај задатак важи само за оне који знају шта је то шах и какве су његове лепоте. Имате шеснаест поља. У

- 14) га1-с1, Лс8-д8; 15) Кд1-е2; Сд8-е8; 16) f2-f4, е5-f4; 17) g3-f4, Tf8-e8; 18) Ке2-f3, Се6-с5; 19) Lg2-f1, Та8-d8; 20) Lf1-c4, Kg8-h8; 21) d2-d4, Sc5-e4; 22) Tc1-d1, f6-f5; 23) Th1-e1, Lb6-a5; 24) Te1-g1, Td8-d7; 25) d4-d5, La5-c3; 26) d5-c6, Td7-d2; 27) Td1-d2, Se4-d2; 28) Kf3-e2, Sd2-c4; 29) Lb2-c3, Te8-c3; 30) Ke2-f2, Te3-c3; 31) c6-b7.

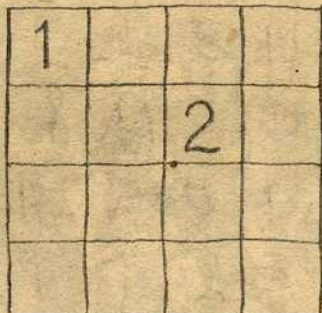
Црни предаје.

Ова партија одиграна је прошле године на квалификационом турниру Великонемачког шаховског савеза у Котбуну. Прву и другу награду поделили су заједнички Богољубов и Милан Видмар млађи, син познатог великог шаховског мајстора.

ШАХОВСКА КЊИГА КРАЉА АЛФОНЗА МУДРОГ

Недавно је са шпанског на немачки преведена шаховска књига краља Алфонза Мудрог. То дело из 1283 године представља почетак европске шаховске литературе. Занимљиво је да од 103 објављена задатка у овој књизи, преузетих већином из раније арапске шаховске литературе, неки одају прве трагове модерних проблемских идеја. Врло лепе су колорисане минијатуре старог текста са шахом између средњовековно костимираних особа. Те минијатуре одлично показују моду и обичаје онога доба. Приказана је међу осталим шаховска табла са 12×12 поља, на којима поред краља, тонова и пешака стоје још итице, крокодили, жирафе, срне и лавови. То показује да неки данашњи проналазачи, који повим фигурама хоће да „поболшају“ шах, имају своје претече још у средњем веку! У књизи је описан такође и астрономски шах.

та поља треба уписати осам бројева, али тако да 1—2 претставља нормалан скок коња у шаху; 2—3 исти скок итд. до броја 8. А затим од броја 9 до броја 16 исти скок шаховског коња.

На тај начин поређаћете тих 16 бројева тако да ћете у сваком водоравном и усправном реду имати збир 34.

Ако буде запело око решавања, потражите одговор у идућем броју.

ШАЉИВО ПИТАЊЕ

У једном свећњаку има пет свећа. Да би остала једна, колико свећа треба угасити?

Одговор у идућем броју (уколико је потребан).

Можете ли СЕ СЕТИТИ?

КОЈА ЈЕ ОВО ЖИВОТИЊА?

Кожа, али не обична. Завичај јој је Азија и то Тибет, али је одгајивачима пошло за руком да је сада гаје и у другим деловима света (највише успе-

ха показано је у Француској). Кожица је бела или жућкаста. Има две врсте влакана: дугачка и кратка. Кратка су

владна сјајна и врло мекана те се одлично дају употребити у индустрији (фабрикација тканине специјалне врсте). Дугачка влакна употребљавају се за обичне тканине. Женке дају мање длака али бољег квалитета.

Како се зове ова за индустрију врло важна коза?

(Овај одговор је у идућем броју)

ЧИЈИ СУ ОВО СТИХОВИ?

Мокра брда, мокри лузи,
Кишица рожица
Јутро ћутки, трава сузи,
Дај јесењи тиња.

Мрачно подне. Магла леже
На долине неме. —
Дан се лута и протече:
„Пти, како је време!“

Змај Јован Јовановић

Да ли је наш сарадник добро записао име писца ове песме или је по свом старом обичају, у великој журби, погрешно?

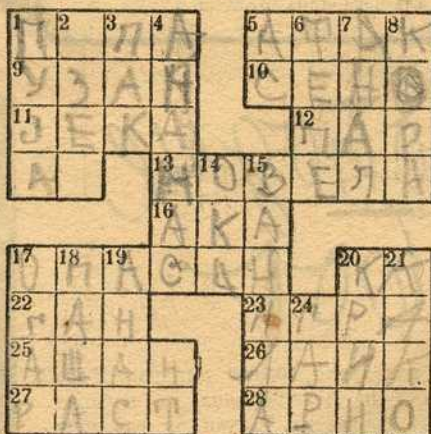
(Овај одговор је у идућем броју)

Дали ЗНАТЕ?

ПИТАЊА

- 1 — Који је најстарији датирани хиритски споменик?
- 2 — Којим законом је створена адвокатура у Србији?
- 3 — Којој групи језика припадају словенски језици?
- 4 — Који језици припадају индоевропској заједници језика?
- 5 — Шта је реостат, а шта аеростат?
- 6 — Ко је први протумачио Јероглифе?
- 7 — Ко је и када обновио Пећку патријаршију?
- 8 — Када се водио такозвани стогодишњи рат?
- 9 — Који су наши средњовековни владари писали?
- 10 — Како је и када откривена Помпеја?
- 11 — Када је саграђен славолук Евгенија Савојског у Доњем граду у Београду?
- 12 — Ко је саградио тај славолук капију?
- 13 — Шта је ескалада?
- 14 — Шта је ескалада?
- 15 — Шта је еспланада?
- 16 — Ко је био први лекар у обновљеној Србији?
- 17 — Да ли је која српска принцеза била удата за турског султана?
- 18 — Када се појавио први аутомобил у Београду?
- 19 — Како инсекти дишу, а како певају?
- 20 — Које је најтоплије место на земљиној кугли?

Укрштене речи

Хоризонтално: 1) Плење у Североисточној Африци. 5) Напад. 9) Тесак. 10) Покошена трава. 11) Јечано. 12) Почасно име етруских старешина. 13) Кратка приповетка. 16) Плење патуљака у средњој Африци. 17) Погибелан. 20) Два брата сугласника. 22) Град у Белгији. 23) Плес. 25) Љубав (губ.). 26) Пестручњак. 27) Узваст. 28) Река у Тоскани.

Вертикално: 1) Змија. 2) Презиме норвешког песника. 3) Није тежак. 4) Тлопско воће. 5) Првак. 6) Животиња. 7) Летопис. 8) Спољашњи део стабла. 14) Мера за тежину. 15) Врста мирисаве биљке. 17) Ловачки пас. 18) Место где се насе. 19) Врста биљке. 20) Цвет. 21) На која начин. 24) Чаб.

РЕШЕЊА

ИЗ 79-ОГ БРОЈА

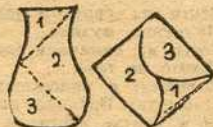
Одговор на „ЧУДНОВАТА ОПКЛАДА“

Онај који ће имати да скупила каменчиће и да их један по један односи на гомили мораће да пређе укупно 19.800 метара. Према томе његов ће пријатељ раније стићи до Анале.

Одговор на „ЗАШТО НА МЕСЕЦУ?“

Г. Тома је тако узвикнуо зато што на месецу нема атмосфере, тако да се не може да чује ни један звук, па се према томе не би могла да чује ни гласа Перса.

Одговор на „ЧАРОВНА ВАЈА“

Одговор на „ЛЕД У БОКАЛУ“

Мама није била у праву. Лед је смрзнута вода, а залива по води зато што заузима више простора него иста количина воде у несмрзнутом стању. Када се лед отопи, количина воде неће моћи да испуни простор, који је лед дотле заузимао. Због тога се неће прелити ни бокал који је Ана унела.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ОДГОВОРИ

- 1 — Човек просечно тропи за одржавање свога тела два литра воде дневно.
- 2 — Од свих машина топови дају највећи број коњских снага ма да само за кратко време паљења. Пољски топ је 30.000 коњских снага, а поморски топ од 40 см. даје двадесет милиона коњских снага.
- 3 — Искористиће вољене снаге на целом свету даје снагу од тридесет милиона коњских снага.
- 4 — Зна се већ да је зец брза животиња. И то је тачно. Јер зец за један секунду може да претрчи осамнаест метара.
- 5 — Ледено доба је било отприлике пре 600.000 до 100.000 година.
- 6 — Аутохемотерапија је лечење болесника сопственом болесничком крвљу. Врши се на тај начин што се болеснику навали маля количина крви из жиле и убрзава на другом месту тела где је то, већ према стању болести, потребно.
- 7 — Морски чвор као мера за дужину у самој ствари је равна морској милји и износи 1.852 метра.
- 8 — Мало чудновато звучи, али синдро за бродове пронађено је тек 578 године по Христу.
- 9 — Највиша кућа у Европи налази се у Анверпу. Висока је 85 метара, а има 26 спратова.
- 10 — Прва женска школа у Србији отворена је у Параћину. То је било 1845 године.
- 11 — За обичне пруге сматра се као највећи успон 35 метара на хиљаду метара. Ако би успон био већи од тога, прелази се на такозване звичаје железнице.
- 12 — Насрадин Хоџа, о коме постоје године приче у нашем народу заиста је постојао. Знао се Наср ел-дин и живео је у Малој Азији у четрнаестом веку.
- 13 — Од српских владара из средњег века највише је путовао деспот Стеван Лазаревић. Колико је могло бити утврђено он је у два маха био у Параграду, затим је био на острву Митлени, путовао је чак до Анголе, затим је био у Румунији, а у неколико махова путовао је и у Булим.
- 14 — Дрвњиво српских уметника, сликара и вајара „Лада“ основано је 1904 године.
- 15 — Динамогенератор претвара механичку енергију у електричну, а динамомотор претвара електричну енергију у механичку. Динамомотори су на пример, у трамвајима, а динамогенератори су у електричној централни.
- 16 — Према Светом писму шотон је трајао пет месеци: „И стајаше вода по врх земље сто и педесет дана“.
- 17 — При обичним околностима полуклоно време крвотока износи 19 до 25 секунди. При напорном послу и за време када се човек налази у грозници, брзина може бити и три пута већа.
- 18 — Печено месо је хранљивије од куваног. При кувалу хранљиве се материје из меса растварају и прелазе у воду.
- 19 — Вакарино доба било је од 2.000 до 1.500 године пре Христа. Бројано од 900 до 400, гвоздено од 500 године пре Христа до 100 година после Христа, а најпосле је дошло доба зимске металне културе.
- 20 — Доба плодносних натапања Нила почиње почетком јуна када се Нил излива из копита. Највиши ниво воде Нил достиже у првој половини месеца октобра.

РЕШЕЊЕ УКРШТЕНИХ РЕЧИ

Хоризонтално: 1) Реторта. 6) Соја. 7) Копа. 9) Писамо. 11) Пола. 13) Аза. 14) Акт. 15) Лес. 17) Тома. 18) Тај. 19) Доп. 20) Град. 23) Св. 24) Мук. 25) Шап. 27) Нив. 28) Олош. 30) Гасови. 32) Ават. 33) Тиса. 34) Офибир.

Вертикално: 1) Роса. 2) Еја. 3) Тава. 4) Тол. 5) Аполон. 6) Сила. 8) Алем. 9) Палермо. 10) Око. 12) Асасини. 16) Паљ. 17) Тол. 18) Таково. 21) Тула (Франц.). 22) Паг. 23) Сива. 26) Пати. 27) Ноен. 29) Шеф. 31) Свр.

Недељни програм БЕОГРАДСКЕ РАДИО-СТАНИЦЕ

ОД 5.00—2.00 ЧАСА ПО ПОНОВИ
ПОНЕДЕЉАК 12. УТОРАК 13.
СРЕДА 14. ЧЕТВРТАК 15 И
ПЕТАК 16 ЈУЛИ

5.00—6.15 Другарски позdravi
 6.15—7.00 Емисија за српске сељаке
 7.00—7.10 Вести
 7.10—9.00 Добро јутро, драги слушаоци!
 9.00—9.20 Вести
 9.20—12.00 Пауза
 12.00—13.00 Подневни концерт.
 13.00—13.10 Вести на српском језику.
 13.10—13.50 Подневна музика.
 13.50—14.00 Вести на немачком језику.
 14.00—14.50 Нешто за тебе.
 14.50—15.00 Извештај о водостању.
 15.00—15.30 Извештај Врховне команде и кратке вести за војску.
 15.30—16.00 Пауза.
 16.00—18.20 Српске емисије.
 18.20—18.40 Час немачке народне групе.
 18.40—19.00 Музика за тебе.
 19.00—20.00 Вести на страним језицима.
 20.00—20.20 Вести.
 21.40—22.00 Београдски млади стражар.
 22.00—22.15 Вести.
 2.00—2.00 Поновна музика.

НЕДЕЉА, 11 ЈУЛИ

7.00—7.20 Вести.
 7.20—9.00 Добро јутро, драги слушаоци.
 9.20—10.00 Весела пренодневна музика.
 10.00—10.30 Свечани час.
 10.30—11.30 Свечани концерт.
 11.30—12.00 За вас, српски слушаоци (Тамбурашки оркестар Аранички).
 12.00—13.00 Подневни концерт. Свира велики радио оркестар. Диргент Освалд Бухолц.
 16.00—16.05 Извештај Врховне команде на српском језику.
 16.05—17.00 Емисија за Бор. Изводе: Народни оркестар Обреновић, Вука Шехеровић, дует Титић, Злата Јефтић, алатна петорка, дует Петрић и Дивна Костић.
 17.00—18.20 Под сунчобраном.
 18.40—19.00 Европске мелодије (Румунија).
 20.20—21.40 Београдски радио-експрес.
 22.15—24.00 Пожели нешто из Београда.

ПОНЕДЕЉАК, 12 ЈУЛИ

16.00—16.20 Српске емисије:
 16.00—16.30 Квартет Преворшек.
 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
 16.35—17.00 Радио хор под управом Богдана Цвејића.
 17.00—18.00 Народна музика. Изводе: Народни оркестар Милановић, тамбурашки оркестар Аранички, Зорка и Богдан Бутац, Милвоје Петровић, Марија Маринковић-Вадужи, Димитрије Вршић.
 18.00—18.10 Из савремених догађаја.
 18.10—18.20 Позdravi наших заробљеника.
 20.20—21.40 Занета нема ништа иза тога.
 22.15—24.00 Недеља добро почиње.
 00.00—2.00 Поновне мелодије.

УТОРАК, 13 ЈУЛИ

16.00—16.20 Српске емисије:
 16.00—16.30 Музика из тонфилмова. Изводе: квартет Симић и Војин Поповић.
 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
 16.35—17.00 Квартет Николић.

17.00—17.30 Наши најмањи ансамбли: дует Савић, дует Милосављевић, трио Нађвински.
 17.30—17.40 Предавање.
 17.40—18.00 Народна музика. Изводе оркестар Милановић, Вера Пантелић и Момчило Рајић.
 18.00—18.10 Из савремених догађаја.
 18.10—18.20 Позdravi наших заробљеника.
 20.20—21.00 Немачко-италијански час за војнике.
 21.00—21.40 Стари сат на торњу.
 21.40—22.00 Београдски стражар.
 22.15—24.00 Срце усуди се и ти.

СРЕДА, 14 ЈУЛИ

16.00—16.20 Српске емисије:
 16.00—16.30 Познати виолинисти.
 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
 16.35—16.50 Клавирски концерт В. Шкарне.
 16.50—17.00 Предавање.
 17.00—18.20 Пренос са Калемегданске терасе.
 20.20—21.40 Војници воле слатке ствари.
 22.15—23.00 Гудачки оркестар за игру.
 23.00—24.00 То се не налази у бедекеру.

ЧЕТВРТАК, 15 ЈУЛИ

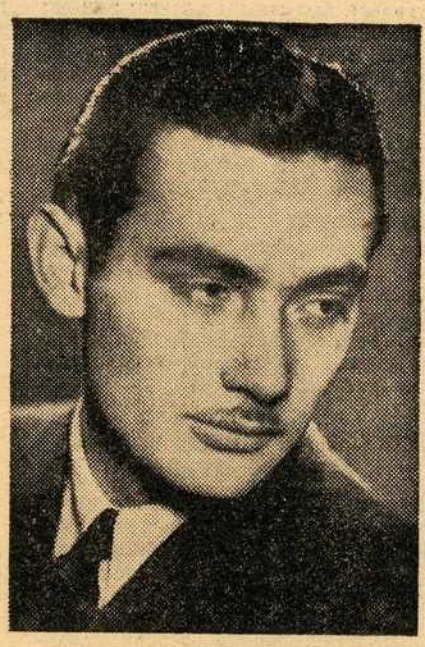
16.00—16.20 Српске емисије:
 16.00—16.30 Аудиција у радио Београду.
 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
 16.35—17.00 Забавни оркестар Седлачек и солисти.
 17.00—17.30 Звучи тамбурица. Изводе: тамбурашки оркестар Аранички, Катарина Јилић и Божидар Милосављевић.
 17.30—17.40 Предавање.
 17.40—18.00 Дечији час.
 18.00—18.10 Из савремених догађаја.
 18.10—18.20 Позdravi наших заробљеника.
 20.20—21.40 Ја радо слушам музiku.
 22.15—23.00 Речи и мелодије из вечита немачке ризнице.
 23.00—24.00 Једно под плавим небом.

ПЕТАК, 16 ЈУЛИ

16.00—16.20 Српске емисије:
 16.00—16.30 Концерт Београдског симфонијског оркестра. Диргент Св. Пашћан.
 16.30—16.35 Извештај Врховне команде.
 16.35—17.00 Народна музика. Изводе: Народни оркестар под управом проф. Петра Крстића и солисти: Теодора Арсенић и Милица Бошњаковић.
 17.00—17.30 „Златна петорка“.
 17.30—17.40 Предавање.
 17.40—18.00 Народна музика. Изводе: народни оркестар Милановић, Бранко Гучуњски и дует Вукмировић-Аврамовић.
 18.00—18.10 Из савремених догађаја.
 18.10—18.20 Позdravi наших заробљеника.
 20.20—21.00 Не стварај себи брига.
 21.00—21.40 Шале мора бити.
 22.15—24.00 То постоји само код нас на састанку.

СУБОТА, 17 ЈУЛИ

16.00—16.05 Извештај Врховне команде на српском језику.
 16.05—18.00 Љубав, ваздух и сунчев сјај.
 18.00—18.20 Српска емисија: Гласови са позорнице.
 18.20—18.40 Час немачке народне групе.
 20.20—21.40 Гудачки оркестар за игру.
 22.15—24.00 Како би било ако...
 00.00—2.00 Поновне мелодије.
 2.00—5.00 Чекаоница Београд.

У току овог месеца имаћемо прилике да чујемо једног од наших најмањих, даровитих пијаниста и композитора г. Александра Андрејевића. У оквиру часа „Камерне музике“ г. Андрејевић наступиће први пут и свираће неколико пробраних Листових и Шопенових дела, као и увертуру своје изврсне композиције.

(Снимци: Приватна својина)

*Уметнички
Жубовић*

Паш одлични и симпатични тенор г. Милан Тимотић наступиће 13 о. м. први пут после рата на сцени наше Опере. Певаће своју омиљену улогу у „Воемика“ с којом се толико прославио у Бечу, где је с великим успехом певао две пуне године. Бечке критике биле су више по ласкаве за г. Тимотића и познати бечки критичари говорили су о „лакој, безнапорној висини његовог гласа“, и „о металном сјају“, упоређујући га са највећим тенористима. Београдска публика, коју је г. Тимотић толико пута задивио, а која га је изванредно радо слушала и гледала усталом у реви-комедији „Ми-нут после десет“ свакако с нестрпљењем очекује да га види и чује у једној од његових најбољих улога.

Нови симфонијски оркестар Радио Београда који се први пут представио публици у оквиру „Шареног поподнева“.

Шарено поподне за Бор

Прошле недеље одржано је у сали најлепшег престоничког биоскопа „Београд“, давно очекивано „Шарено поподне“. Ова изврсно успела приредба изведена је у присуству неколико чланова српске владе, многобројних других истакнутих личности и великог броја публике. Може се рећи да је велика сала била мала да прими све оне који су желели да присуствују приредби.

Уметнички део програма, у коме су учествовали наши најомиљенији глумци, радиопевачи и оркестри, а које је преносио Радио Београд, ванредно је успео. Ади је исто тако одлично успео и материјални део јер је чист при-

ход изнео око 100.000 динара. И ова сума биће употребљена за набавку књига и других ствари за разоноду наших обвезника у Бору.

Сами обвезници у Бору имали су такође прилике да слушају, преко Радио Београда, ову приредбу. Тога дана наређено је да рад у радним логорима престане један сат раније како би они, којима је и намењено „Шарено поподне“ имали прилике да слушају омиљене уметнике. Није потребно нарочито истаћи да је „Шарено поподне“ имало огромног успеха и код присутне публике и код обвезника у Бору.

Публика се, како се види, одлично забављала.

(Снимци: Б. Ф. А.)

ДЕЦЕ

ЗА ДЕЦУ, ДА СЕ РАЗОНОДЕ И ПОУЧЕ

Редак гост

Кад је и трећу ноћ мајка болесне Верике бдила над њеном постељом, од умора јој је клонула глава на наслоњачи. Месец је својим дугим прстима помиловао врелу главу болесне девојчице. Пробудила се. Њен је поглед залутао кроз отворен прозор. На небу је треперило хиљаду звезда. Једна ситна звезда махала је весело Веричи, захватила је један сребрни зрак месечев и по њему је клизила све до собе у којој је лежала Верича и села крај постеле. Сребрне пинеле су звекнуле о вод, али мајка то више није чула, јер је од умора чврсто заснала. Звезда је одмах

— Оно што и остале. Блиг над тобом, светлим путницима и разговарам са својом најбољом другарицом Светланом.

— А о чему разговарате?
— О томе шта на земљи видимо и шта је на небу ново. А највише о својим птићеницама. Светлана бли над једном врло добром и вредном девојчицом која је врло сиромашна и убога. Нема родитеља, већ станује код даљњих рођака, трпи глад и нема одела. Преко дана иде у школу и помаже у домаћинству, а ноћу учи. Тако је слаба јадница и Светлана се много брине о њој како да јој помогне.

Веричу је све ово забављало и питала је Трепетушу како се зове ова девојчица.

— Јелица Петровићева.

— На она иде са мном у школу. Најбољи је њак, али је увек тужна.
— То је зато, што нема никога ко би је помиловао или се поиграо с њом, рекао јој коју љубавну реч, као што су вежњи према теби твоји родитељи.

је од њеног смеха све околу заблестало, нежно је помиловала Веричу по коси, укочила је на месечев зрак и тихо је одлепшала горе да својој другарици саопшти радосну вест. Још једанпут је са висине махнула Веричи, али она то више није видела, јер је заснала.

Ујутру се мајка много зачудила кад је видела толику промену на својој кћери. Вила је одједном тако свежа и весела, а грознице је као неким чудом нестале. После неколико дана Верича је већ ишла у школу и одмах се спријатељила са веселом Јелицом. Делила је са њом уживу и воће и заједно су училе и играле се. Јелица више није била напуштена и усамљена. Верича је водила својој кући а Јелица је бивала све веселија, образи су добијали свежу румен која је тако лепо пријатала уз белу хаљину коју је добила од Вериче. Верича је била срећна и често је увече гледала кроз прозор где су весело трепериле две мале звездиче. Њој се чинило да би их међу хиљадама познала — Трепетушу и Светлану — те мале ситне звездиче које су је научиле лепој особини да ужива и у срећи другог.

Бабутица

У комплике бабутица
Пува дивних вујица,
Мирисавих кривоца,
Невена и босиљка.

Ова је башта расцветана,
Мирисава, расцветана,
Птице, пчеле певају,
Сунашћу се радују.

Београд, јула 1943.

Александар В. Беличевић,
ученик I раз. 9. м. гимназије

Мала Вера

У пролећне дане
Наша мала Вера,
Чим данак осване —
Она обруч тера...
Лака, чила јури,
Препуна је среће,
Зној са чела цури,
Ал обруч окреће...

Кад се позабави —
Она кући хита:
Обруч свој остави.
Па седне да чита...
Кад срши задатак —
Своје ствари слаже...
Одмор јој је сладак —
И мајци помаже...
„Дивна ли је Вера!“
Сваки за њу вели:
„Игри, књижи, мајци,
Времена удели“...

М. ШИВИЦА

Лавиринт

Како да најбрже прећете од једног отвора до другог?

Биоскоп код куће

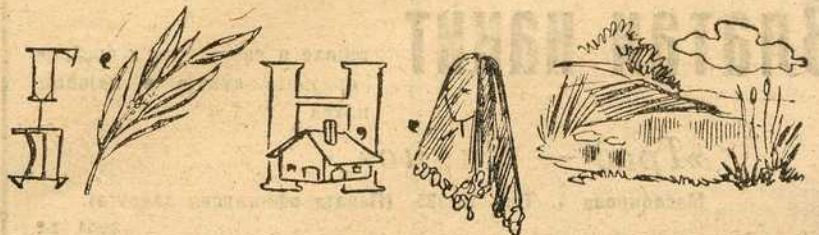

Ако наместите руке као што вам слика показује, па затим удесите светлост тако да вам сенка од руку пада на зид добићете сенку која ће показивати слику зепа. Ако сте још вешти да врховима прстију мало мрдате, видећете сами како ће вам слика зепа оживети.

РЕШЕЊЕ РЕБУСА

Рало, и. мотика свет, Х. Р. (т)ане = Рало и мотика свет храле.

РЕБУС

Глејте слике

Прво сунчање малог београђанина. Иако му сунце прија када размишља о томе да ли би било лепше играти се у hladу.

(Свишмак: А. Симић)

оштрачавала оно болеснице, наместила јој узглавље, на врело чело ставила јој хладан облог. Затим је села на постељу и почела да говори:

— Свака од нас звезда има по једну птићеницу, над којом ноћу бди. Давно већ се спремам да те посетим, али никако нисам могла, јер је то код нас врло тешко. Ако би се све разбегле, месец би се много љутио, јер би лебо остало празно и пусто као пометено.

— Па то значи да си ти моја звезда?

— Да, зову ме Трепетуша.

— А шта радиш пелу ноћ? — изненађено је питала Верича.

— Сиротица!...

— Светлана каже да би јој било боље кад би је нека добра девојчица узела у своју кућу и која би је волела. Она би се огрејала топлином домаћег огњишта, да буде неко са њом љубазан и да пун орман хаљина подели с неком добром девојчицом, као и ја.

— А да ли би Јелица била онда весела?

— И те како! А Светлана како би се тек радувала. Ја бих оној девојчини која би Јелици помогла све споме позлатила, а сваки њен корак чувала.

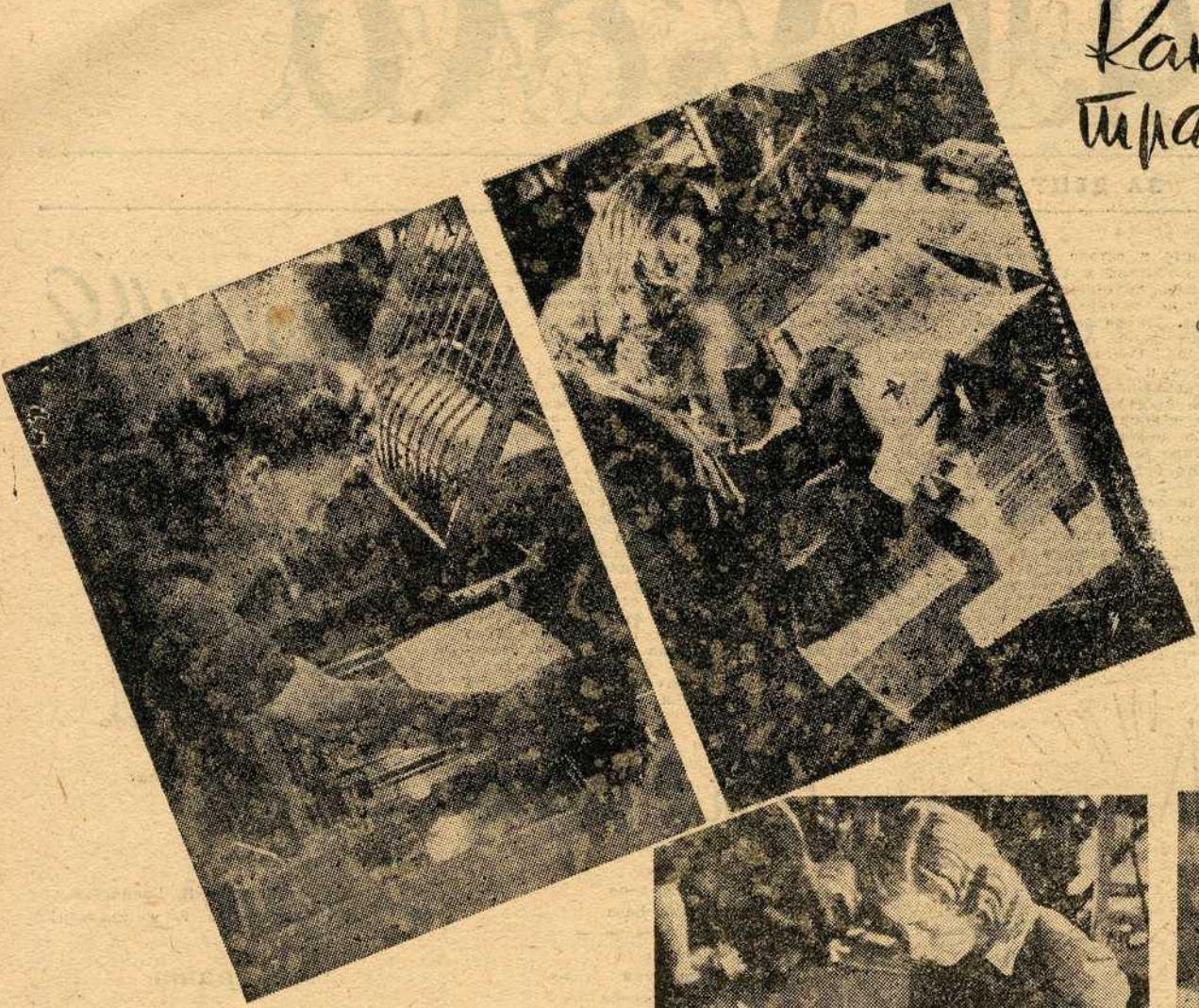
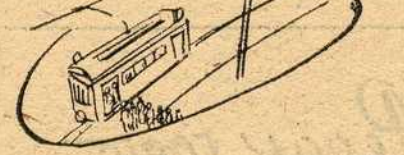
— Покушаћу, рекла је Верича.

Трепетуша се од радости насмејала, да

Како постаје Трамвајска карта

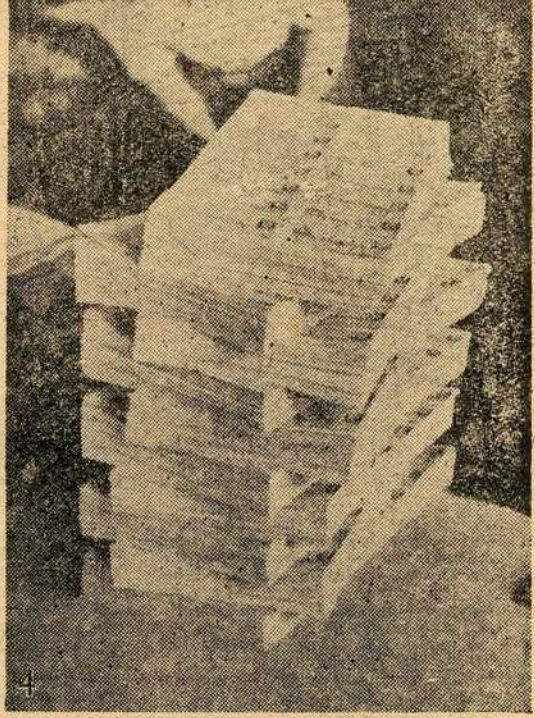

- 1 — Трамвајске се карте штампају у серијама, на великим табацима који се после секу у блокове. Пре тога карте се нумеришу. Али, нумератор је направио једну грешку. То се исправља још у току штампања.
- 2 — Сваки табак који излази из машине пажљиво се контролише.
- 3 — Табак за табак броји се и уједно се контролише нумерисање.
- 4 — Ево како изгледа један милион трамвајских карата.

(Снимци: А. Симич)

Живот једне трамвајске карте није дуг. Траје колико и водени цвет. Ујутру готове карте примају кондуктери и блокови нестају једни за другима. Платите пет динара, згужвате карту, гурате се, провучите се како сте вешти, газите, газе вас. Водите рачуна и о томе да не изгубите то бело парче хартије јер ако наиђе контролор, а ви немате случајно карту, не гине вам казна. И онда, опет се гурате, знојите се, и некако сте нанустили трамвај. Прва вам је ствар да љутито баците згужвано парче хартије што је дотле важило као трамвајска карта.

Свакако нико није мислио о томе колико треба труда док се направи једна, стотине, хиљаде, милиони трамвајских карата. Ево вам неколико слика које вам показују како постаје та, толико краткотрајна трамвајска карта.

Домаћице
употребите

Elektrol

најпоузданије

СРЕСТВО ЗА КОНЗЕРВИРАЊЕ ЈАЈА
одржава јаја свежа годину дана.

ЈЕДАН ПАКЕТ ДОВОЉАН ЗА 120 ЈАЈА.

Главно заступништво и лагер: Дипл. инж. **МИХАИЛО С. БЕСАРАБИЋ**
БЕОГРАД, Вука Караџића 7. Тел. 28-226.
ДОБИЈА СЕ У АПОТЕКАМА, ДРОГЕРИЈАМА И ВОЉИМ РАДЊАМА.

38657. 1-3

Златан накит

У ВАШЕМ ИНТЕРЕСУ НЕ ПРОДАЈТЕ А ДА НА ПОСЛЕТКУ НЕ ПОНУДИТЕ ФИРМИ КОЈА НАЈВИШЕ ПЛАЋА

»ШАЈКА«, Кн. Павла 50

38655. 2-2

ЗЛАТАН НАКИТ

брилијанте, дијаманте, сатове, сребрни еспајг и т. д. бесплатно процењује, а на захтев процењену вредност откупљује ЧАСОВНИЧАРСКА РАДЊА

»ВЕЛЕС«

ПАШИЋЕВА 25 П СПРАТ. ТЕЛ. 30-556. — Као и увек по неки одасион имамо на продају.

38654. 2-2

Златан накит

тепихе и све златне и сребрне предмете купује и највише плаћа

»Град — Равно«

Масарикова 4. Тел. 28-035. (Палата официрска задруга).

38653. 2-2

ЗЛАТАН НАКИТ СТАРИ И НОВИ КУСУЈЕМ :

Дијаманте крупније, брилијанте све величине, златне зубе, бурме, прстење, минђуше, брошеве, бразлетне, панце, сатове златне, сребрне и металне само исправне и од бољих познатих марака; старо злато оштећено, излизано, поломљено и горело сваку количину, купујем сребрне еспајге и остале исправне предмете од сребра купује и највише плаћа. Бесплатно процењује и на захтев процењене вредности исплаћује одмах позната фирма

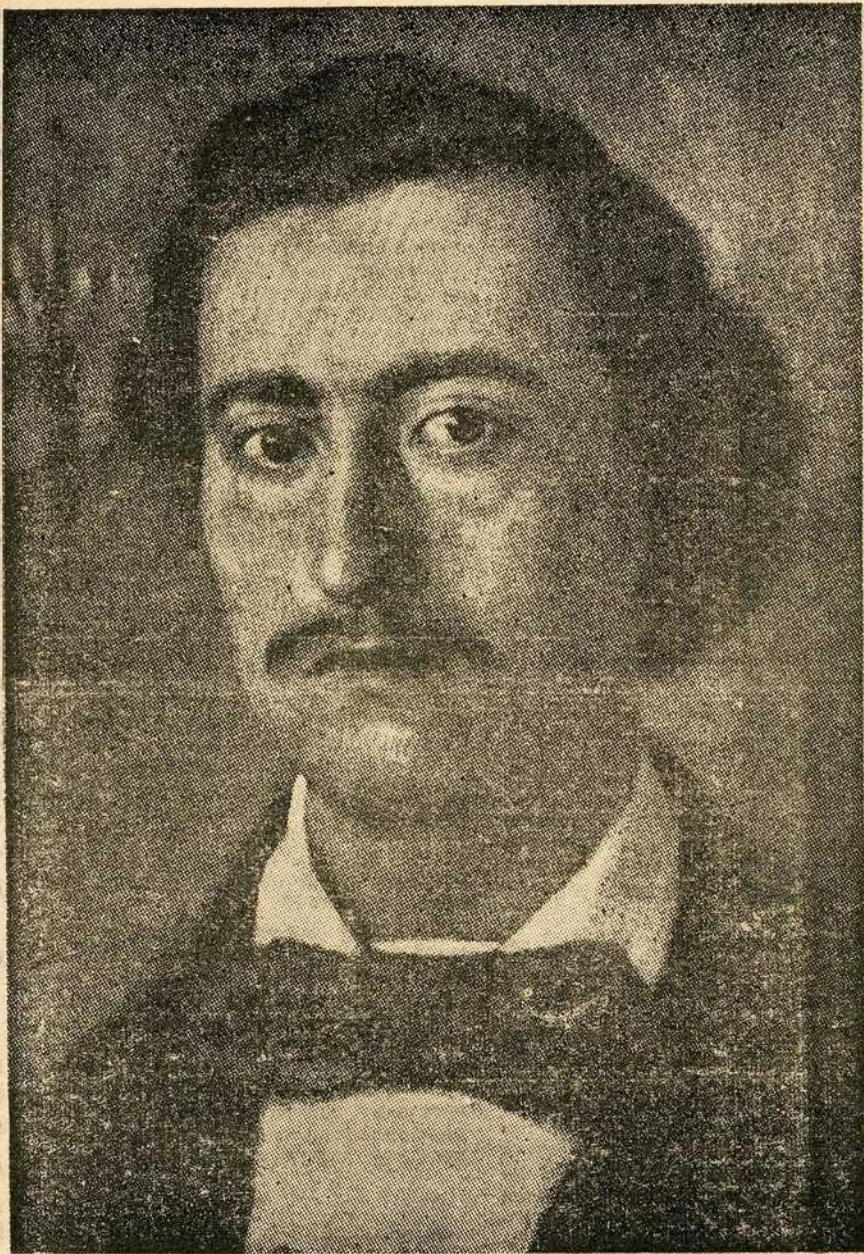
»ВРАЧАР«

власник **МИЛИВОЈЕ М. МИТРОВИЋ**

Београд — Палилулска бр. 6. — Дорћол, Дорћолска пијаца. Тел. 28-706.

38650. 1-1

Бранко Радичевић

(Снимци: Приватна својина)

лу 1943 године, дакле равно пре сто година. А умро је 1853 године у 27 години, у пуном успону своје младости и свог уметничког стварања. Али, оно што је објавио, оно што је оставио за собом, први су бисери наше богате песничке ризнице. То су песме романтичног и националног надахнућа, а поврх свега лепе љубавне песме, полетне и сочне. Песме младог човека, осећајног и бујног, изразитог лиричара који је певао онако како је осећао, непосредно, једноставно али ипак с пуно смисла за музикалност. Бранкова љубавна лирика садржи сву скалу љубавних осећања, жеља, чежњи, јада, радости, туге, среће и заноса. И то је та лирика која је најдубље продрела и која га је учинила омиљеним. Али су и друге његове песме, дужег даха, тако „Бачки растајак“ постале веома омиљене и спадају, такође, у најлепше наше творевине. „Бачки растајак“ нека врста лирске аутобиографије јесте уједно и типична песма нашег националног романтизма, чији је Бранко тако изразити претставник.

Јер Бранко је био један од носилаца романтично-националног таласа, ватрени присталица Вука и Вукових реформи. Један од првих претставника оног српског национализма који се све више и јаче манифестовао. И данас, поводом стогодишњице прве његове објављене песме, сви се ми с пуно поноса али и с извесном сетом, сећамо ових дана када је певао Бранко Радичевић, сећајући се полетног младалачког доба и првих снажних таласа српског националног буђења.

Б. Т.

анекдоте из позоришног живота

Шустерски шегрт

У једном провинцијском позоришту приказивао се „Ричард — VII“ од Шекспира. Дворана пренула одабране публике тога града. Глумци сјајни, провласни.

Настаје трагичан момент у комалу кад један од официра из пратње Ричарда VII. јавља своме монарху, који се налази у своме главном стану у близини ратништа, да се трупе у великом нeredу повлаче и отступају. Значи потпуно слом.

Официр јавља Ричарду VII следеће: — Сире, трупе се повлаче и ми срљамо у сусрет очигледној пропасти. Само ваше присуство на ратништу у стању је да задржи отступање наших разбијених трупа.

Ричард VII. у томе тренутку, обезглављен, бесан и изневерљив, вилевши да је остао без свог коња, јер га је непријатељ преко ухода онеспособио за употребу, у очајању изговара овај текет из своје улоге:

— Коња! Дајте ми коња! Дајем краљевину за једног коња!

У гледалишту тајан. Тежак. Публика живи, саучествује са глумцем, односно Ричардом на бини. Дуга пауза. Мучна.

Тамо на трећој галерији, седи шустерски шегрт, који на свој начин преживљује сцену са главним јунаком и манифестује своје одушевљење. Шегрт би хтео да на неки начин помогне Ричарду, хтео би, ганут судбином Ричарда VII да му помогне на викну, с галерије:

— Чико, може ли да буде магарач?!
Огромна пауза у гледалишту. На затим смех. Грохотава.

Глумци, односно Ричард VII, вилевши да је избачен из концепта, односно на роле, одговори:

— Наравно, како да не, само си допе!

Вечера

Поч. Светислав Динуловић, први комичар београдског позоришта био је велик иљубитељ рибе. Због рибе био би у стану да путује за доручак чак до Кладова, или ма где — где је било рибе.

Један, од бивших председника владе, ранијег доба, позове једнога дана, поред осталих гостију, на вечеру коју је приретио у част свог рођендана и покојног Динуловића. Динуловић је имао срећу да добије место за столом баш преко пута самог председника.

Поред осталих баконија на богатој председничковој трпези била је служена и риба. Послуга послужила је слобом, али покојни Динуловић беше лоше среће и у његовом тањиру навоше се три до четири рибе, више рибице, пекавак ситијез. Међутим у тањир господина председника, угледа Динуловић с великом љубавом два три комада и то мало позамашније.

Динуловић поче да се мешкољи Он, који обожава рибу, добио некакве остатке од рибе и поче да изговара некакве речи, сасвим тихо, које су пре личиле на неку проврку неголи на изразе задовољства. Претседник примети то и запита:

— Господине Свето, шта ви то говорите у тањиру?

Динуловић се прену и рече:

— Знате, господине претседниче, мој покојни отац, купајући се једнога лета у Сави, нашао је смрт у хладним таласима реке, одговори он кроз плач. Па питам ове рибице, да нису случајно глегод наишле на мог покојног тањирцу.

— Па шта кажу, драги господине Свето? упита са саучешћем претседник.

— Кажу, господине претседниче, — одговори покојни Динуловић — да не познају мог татинцу, јер се он удавио у Сави пре десет година, али те што су у вашем тањиру, могле би ми већ нешто више рећи о њему.

Претседник се слатко насмеја и разумедо алузију, те понуди Динуловићу свој тањир са рибом.

Стогодишњица прве бранкове песме

Девојка на студенцу.

Када сам синоћ овде била
И водиче заштитила,
Дође момче прина ока
На коњицу лака скока,
„Поздрављ ме, зборит' оде:
„Дајде сече мало воде!“
Ове речи — слатке стреле —
Минуше ми груди беле,
Скочи млада, њему стиго.
Диго крчаг, руку диго,
Рука дрхта — крчаг доле —
Оде на две на три поље.
Још од њега леже црени,
Али де је овај лепи?
Кад би сада опет дог'о,
Ма и овај други проиш'о!

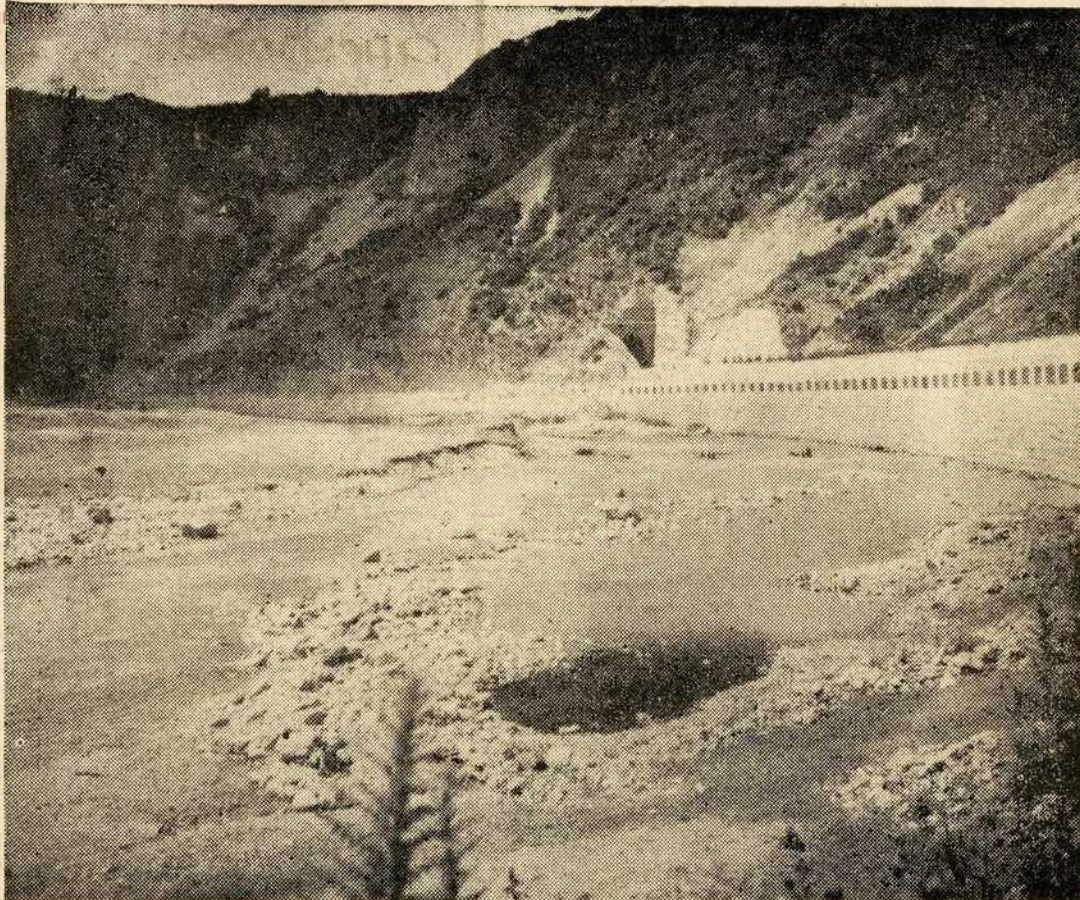
1843. Јулиј

У ме Бранка Радичевића, првог српског лирског песника, овековечено је у Српству. И ма да смо после њега имали и већих, дубљих и снажнијих песника и већих уметника, Бранко је остао у широким слојевима синоним песника, јер Бранко је песник младости, песник свих радости и патњи младости, љубавних у првом реду.

Он је почео да пева кад му је било 19 година и прва његова песма „Девојка на студенцу“ објављена је у ју-

Једно издање Бранкових песама објављено је 1842 године са сликутама Бранка Радичевића. Песма „Девојка на студенцу“ била је тада овако илустрована.

Златни Пек

собом повезане ходницама. Кроз тај камени лавиринт може се ићи скоро три километра у дубину, а народ вели да је излаз чак на Дунаву код села Добре. Предњи део пећине је савним видањ и ту се склањају од врућине и непогоде чобани и стада са околних пашњака.

А прве недеље ускршњег поста, обично на Тодоров петак пред великим гротлом Дубочке Пећине прославља се Бујец — дан пролећа. Тада се из околних села сакупи свет, па се уз звуке карабе вије коло у славу дана пролећа. Шарени се сиво одело сељака, опшивено црним гајтаном, измешано са везеним белим огртачима сељанки и шареним марамама, пишти карабљица и шуми мали водопад, што пада на воденично коло испод пећине. Заносно се узвикује у меновитом колу, где грчевито стиснути играчи изводе дивне фигуре уз звуке народног инструмента. Тресе се леса, а људи и жене се грчевито савијају скоро до земље, па се у еротском заносу снажно исправљају, уз скоро дивље повике, понесени звуцима што свирају звишко коло. Вије се ропота и чврсто збијени играчи носе се ледином испред пећине...

Лево — Златоносни Пек провлачи се кроз Кучевску клисуру.

Мали и Велики Пек састају се код села Дебелог Луга близу Мајдан Пека на одатле теку између огранака шумовитог Хомоља и врлетног Великог Крша под именом Велики Пек. У горњем току Пек се пробија кроз многобројне клисурице изнад којих су мрачне и непроходне букове и липове шуме, што се спуштају све до обала и над реком заклапају зелени свод, кроз који ретко продиру сунчеве зраке на увек тамно зелену воду. У овом делу Пека су златни рудници Мајдан Пек и Благојев Камен.

Од села Волује размичу се стабла од речних обала и Пек протиче кроз Дубочко и Нересничко Поље, провлачи се кроз Нереснички Теснац и преко Кучевског Поља, поред зелених врбака, улази у дивну Кучевску Клисуру, обрасту у јоргован. Од обала се шире гајеви и забрани, који врлазе у храстове и багретове шуме на планинским обронцима, што се спуштају према Пеку. Затим настаје плодна равница Браничево...

У долини Пека и његових притока налази се златоносни песак. Златни наноси су на целој дужини реке, али их највише има на средњем току, који протиче кроз Звижд.

Звижд је крај испресецан златоносним рекама и потоцима, пун је „златног песка“ и подземних вода, што у доба киша избијају на површину и засињају његова поља златним песком. Звижд је и крај пашњака, лених девојака; то је бескрајна легенда о стенама и рушевинама, о двоглавом змају, дубочким краљицама и закопаном благу, али и завичај најружнијег човека у земљи, несрећног Марка Роша...

У средњем веку у водама Пека живела је двоглава аждаја. Сваки дан је прождирала по неколико лених девојака и момака, а огњем што је суктао из њених разјанљених чељусти и силовитим звиждањем застрашивала је цео Пек. Људи су плакали за својом децом које је бестија прогутала и спремали су нове жртве, јер нису могли да јој се одупру. А једнога дана дошао је на силовитом коњу лени витез, висока стаса, са златним оклопом, који је блештао на пролећном сунцу. То је био Милош Обилић. Он је истерао аждају из воде, потерао је преко Звижда, стигао у широку равницу Стиг и ту јој отсекао обе главе. Звижд и Стиг добили су таква имена за сећање на аждају, која је била засуђивала цео овај крај и она ће потсећати на страшну неман све док буде текао Пек.

Још у римско доба испирало се злато на ушћима Пекових притока Ду-

боке, Честобродице, Шевице и Комше, а у целој златној области Пека и сад се налазе остаци старих рударских радова из тога доба. У Дубочкој Реци су још добро очуване галерије, где је некада вађено злато. У старом веку валили су злато из златних рудништа и по изданцима златних жица. Стари рудници били су у Мајдан Кучајни и Мајдан Пеку, у горњем току реке. Рударски радови настављени су доцније кроз цео српски средњи век за време Немањина. Злато су копали и сељаци из Звижда. Легенда вели да је некад код села Дубоке откопан златан плуг и копачи су престали да траже благо, бојећи се казне Божије, јер су веровали да је то опомена, али се још прича да је на месту Јакудин Збег, код Дубоке, у земљи скривено злато.

Некад је на Пековим водама било много испирача. То нису били пустолови из Јужне Африке, већ обични звишки сељаци. Они су после узалудног труда остављали свој мучни посао и са неколико златних зрна отпочињали су да гаје овце на пространим пашњацима што леже покрај Пека. Данас су на Пеку модерни златни рудници. Багери су заменили овчија руна, помоћу којих се некад испирало злато...

Али Звижд није познат само по своме злату. Пун је природних лепо-

та и свака стена у њему неми је сведок неког догађаја из далеке прошлости о коме прелази мит с колена на колена.

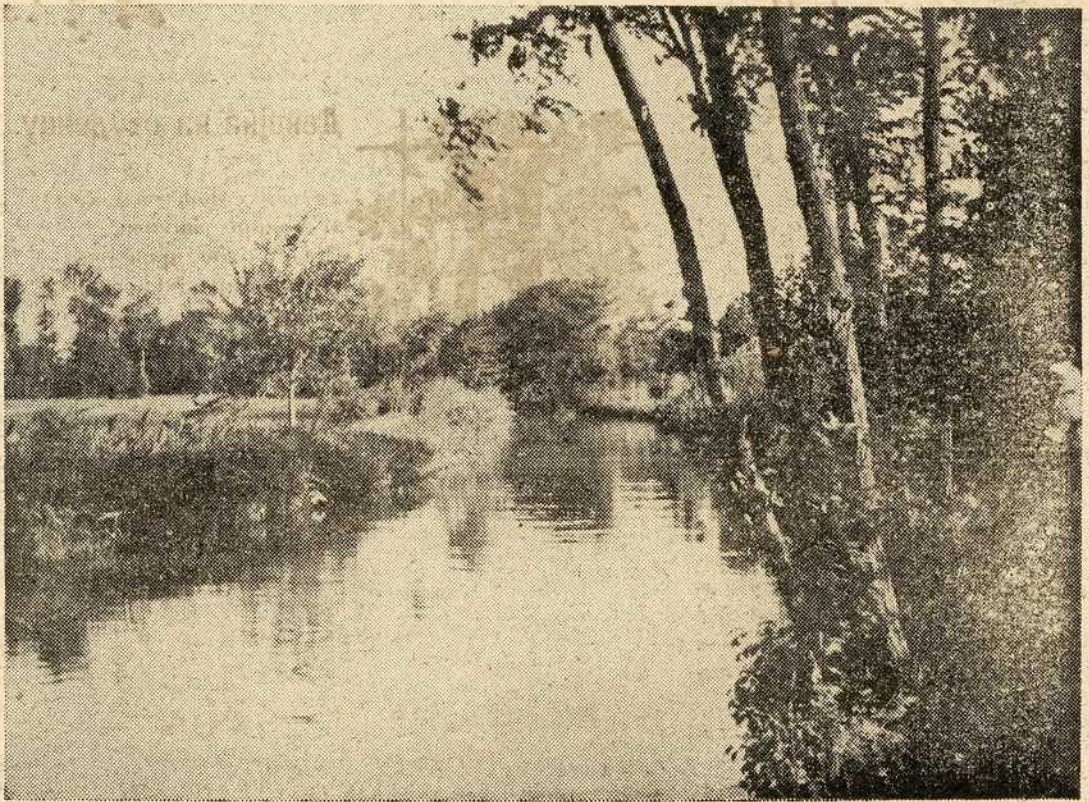
У Кучевској Клисури има једна стрмо надресана стена, која носи Јеленово име. То је уствари остатак града, што је чувао улаз у Клисуру и бранио рудник у Мајдан Кучајни. Некад су ловци и пси истерали јелена из шуме над реком и натерали га на воду. Лена животиња се стрмоглавила са стене да не би пала у зубе керовима и мрка стена што висн над Пеком добила је име Јеленова Стена.

На другој страни клисури је стена са попорном реком која се уз шумно клокотање периодично излива у Пек. Народ верује да је вода са Потајнице лековита и долази на Младу Недељу да се у њој окупа. Тога дана искупи се много болесника из Звижда и Хомоља и чека да из каменог отвора потече вода која ће им донети оздрављење...

Подземне воде и карстна ерозија изградиле су пећине на целој дужини камених клисура што се дижу уз Пек. С оне стране Пека, у селу Дубокој је велика Дубочка Пећина. Пећини се прилази преко уске и врлетне путанице под којом из стене извире поток. Дубочка Пећина је састављена из више мањих просторија, које су међу

Десно — Нануштајући клисури Пек се постепено шири а код Великог Градишта пролази већ кроз широке пределе.

(Снимци: Ратко Стефановић)

Од Кучевске Клисури Пек тече кроз равницу. Постепено нестају шуме и обронци планине све се ближе спуштају. Од села Мишљеновца настаје плодна равница Браничево. На обалама су врбаца, а са стране широко поље, које се све више шири пошто се Пек приближује Дунаву.

Алувијално злато је на целој дужини реке која тече преко две стотине километара, али људи са Пека кажу да је највеће благо у доњем току, тамо где се сад таласа узрело класје, на златним пољима Браничева.

Онај плуг из легенде био је опомена људима са Пека, који су оставили копање па су на искрченим њивама узорали прве бразде, што су им донеле хлеб. Јер: не злато, већ жито храни људе који живе покрај обала златносног Пека...

Жена Финској

Занас, кад Финска опет стоји усред европских догађаја, треба ближе да упознамо жену коју раба ова земља далекога севера, или како је сами Финци поетички називају Суоми. Тамо иза Финског залива, где три четвртине површине покривају само шуме, тамо где се сем шездесет и пет хиљада језера налази још око сто хиљада острваца, тамо се рабају очеличене жене, које су одавно већ у стању да саме лове рибу, да справљају чамце и мреже и да се боре исто као и мушкарци са окрутним природом и дивљим морем...

Можда баш због тога, Финска је била прва земља у којој су жене извојевале себи равноправност и право гласа још 1906 године, још за време царске владавине. И тако су пре него у другим земљама заседале финске жене у парламенту у Хелсинкију, који је био врло модерно уређен. Како пише Национал Географик Магазин, глас се тамо електричним путем. Сваки посланик има на свом столу два дугмета, спојена са једном стакленим плочом коју могу да виде сви. Притисне ли се једно дугме, то значи: „да“, притиснете друго, значи „не“, притиснете ли оба, значи: присутан, али одустаје од гласања.

Иако овај темпо не одговара природи Финца, који имају омиљену из-

реку: имамо времена јер је Бог измислио време, али није казао да треба да журимо — ипак је баш из ове земље потекао највећи рекордер света у трчању који је извојевао тридесет светских награда. И тако се са пуним правом упоређује Финска са старом Грчком у погледу спорта. Не гаји се овде само скијање, већ и лака атлетика, и то више од пола столећа, у којој учествују и жене у истом броју као и мушкарци. Још у 1891 години учествовали су у Стокхолму на међународној утакмици Финци где су добили прву награду не само у атлетици, него и у ритмици и игри.

Телесној култури се много пажње поклања и чувена су њихова парна купатила звана сауна, чији благодет уживају оба пола подједнако. Сауне су свуда распрострањене, чак и по најзабаченијим насељима. Ове бање састоје се у томе што се на загрејано камење налива хладна вода која се нагло испарава. Људи у овим бањама тару своја тела брезовим прутовима ради циркулације крви, а затим иду лећи да се расхладе у хладно језеро, а зими право у снег. Онда није ни чудо што жене од најранијих година овако одгајиване упражњавају спорт и што тако лако подносе ово поднебље севера.

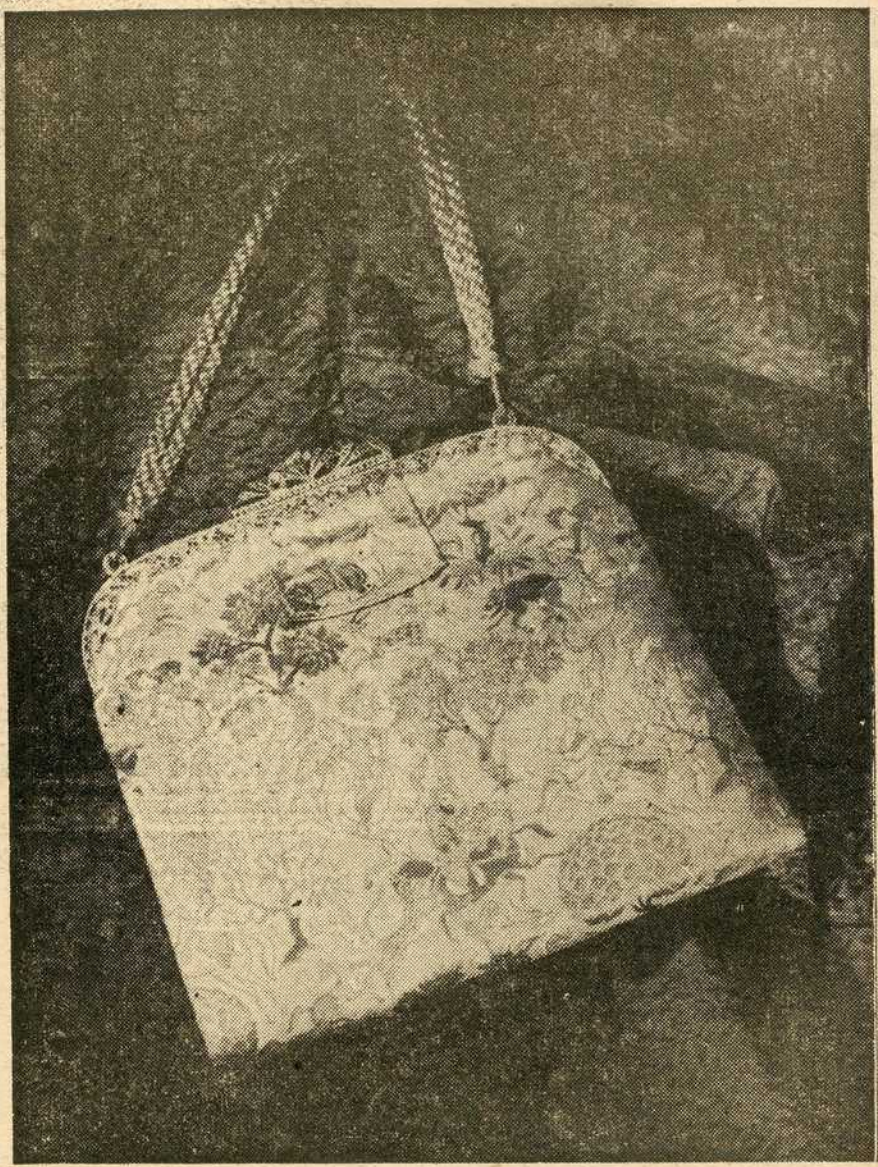
Финске жене подједнако негују тело и дух. Земља народног епоса Калевала раба и велике уметнике и уметнице. Поред чувеног композитора Сибелна и модерног архитекта Саринена, Финску културу је популарисала и млада књижевница Сали Салминен са Аландских острва са својим романом Катрин.

Овде су се жене истакле и у привредним струкама, нарочито у млекарству. Од млечних продуката нарочито је Финска позната по добрим сиревима. Жене не заузимају видна места само у слободним професијама, као што су то лекари, инжењери и друго, већ и поверљива места у државним звањима, у полицији и свим министарствима. У свему су равноправне са мушкарцима. Законом из 1929 изједначена су потпуно и сва права супружника.

Жене као раднице запослене су у свим гранама занатства, као што су зидарство, грађење грађевина итд. Већ давно заузимају финске жене она места која су код нас била реткост, као што су то електричари, монтери, кондуктери.

Поред свих ових дужности, Финска жена није занемарила своју најглавнију дужност: домаћинство. Оне су добре домаћице. После свих дневних послова оне увек нађу довољно времена да увече ткају платно или израбују деље играчке. Финским женама се приписује једна велика заслуга, оне су прве створиле покрет антиалкохолизма. Сем тога Финске жене имају две велике организације. Прва је лига Марта, основана још 1899 године, чији је циљ да своје чланице васпита за добре домаћице, и не само мајке, него да знају и да одгајају и туђу децу Сем тога одржавају курсеве и збаштованства. Друго женско удружење је друштво Лоти Сферд. Чланице овог удружења посе свне униформе и указују грађанству прву помоћ у несрећним случајевима И уопште кад год је потребна нека помоћ оне стоје својим услугама свакоме на расположењу.

И тако у земљи, која нема ни један проценат незапослених, где су радници устали против тога да се увози алкохол у државу, где је развијен социјални живот, велики удео за напредак и уређење имале су жене, телесно очврсле и духовно изражене.

Ташица израђена од уметничке свиле. Оксир је металан. Шаре на ташици су ловачки трофеји.

За наше домаћице

ТОРТА ОД ПАЛАЧИНКЕ

Од млека, два жуманца и мало брашна замеси се тесто за палачинке и испече се. Четврт кг. воћа са разблаженим млеком и 100 гр. шећера кува се на штетљаку и кад се охлади дода се снег од два беланцета. Палачинке и фил се наизменично слажу у намазаном калупу, поспе се шећером и воћем и пече око пола часа.

КОЛАЧ СА СНЕГОМ ОД БЕЛАНЦА И ВОЋЕМ

Од 80 гр. масти, 80 гр. шећера, 3 жуманца, мало уља, сока од лимуна, 50 гр. брашна и „Бакина“ за печење направи се тесто које се испече у намазаном калупу. Када се колач охлади исече се на комаде који се умачу у ликер или добру ракију и слажу у чинију. Најзад се колач премаже снегом од преосталих беланца и поспе пошећереним воћем.

КНЕДЛЕ СА СИРОМ

Од 70 гр. масти, 2 јајета, 500 гр. сирца, потопљеног двојека, мало соли и мало „Бакина“ направи се тесто, некидају се кнедле и скувају се у посољеној води. Када се опеде, уваљају се у прженом мрвицама, пошећере се и слаже са куваним шљивама или другим воћем.

КОЛАЧ СА ШЉИВАМА

Направи се тесто од 100 гр. масти, 100 гр. шећера, мало млека, једног ванилин-прашка и мало брашна; тесто се стави у калуп и поспе расеченим шљивама (пресек треба да је нагоре окренут) и пече се на благој ватри.

КОЛАЧ СА ЈАБУКАМА

Од 100 гр. масти, 3 жуманца, мало сока од лимуна, 50 гр. брашна, две шољице кафе (може и од сувогата) и снега од три беланцета направи се тесто и испече се. Кад се охлади расече се и намаже филем који се прави од јабучка ислечених у пехљини, пасираних и помешаних са 100 гр. шећера.

КОЛАЧ СА МАКОМ

Од 100 гр. масти, 50 гр. брашна, мало „Бакина“ два жуманца, мало млека и снега од два беланца направи се меко

тесто које се опрезно растањи па дасни. Од четврт кг. мака, шоље млека, 80 гр. шећера, мало пшмега скува се маса којом се поспе тесто, завије и пече у намазаном калупу.

КОЛАЧИ СА КРОМПИРОМ

Мало млека, 60 гр. масти, 160 гр. брашна, мало „Бакина“, 100 гр. куваних и пасираних кромпира и три јајета скува се на ватри и остави да се охлади. Помоћу калупа кроз воденицу за месо тесту се даје жељени облик и пече се на врлој масти.

И. Ј.

Комбинована гаљина за поподне. Рукави, у виду манијета, прикочавају се од исте материје и шешир

Млађанчки спортски комплет. Халџина је рижичасте боје. Мантил је скројен са крајном. Од исте материје је и шешир. (Снимци: Б. Ф. А.)

ОПРАВКА ПЕРСИКСКИХ ТЕПИХА

ТЕП. 20-347 "СКОПЉЕ"
КОНДИНА 26 VIS-A-VIS "ПОЛИТИКЕ"

СТАНОВНИЦИ НАСЕЉА КРАЉА АЛЕКСАНДРА

Велики избор децијих играчака, мале пудера колоњске воде, оваковог уља и вазне друге ситне робе добићете по максималној пени кол нас

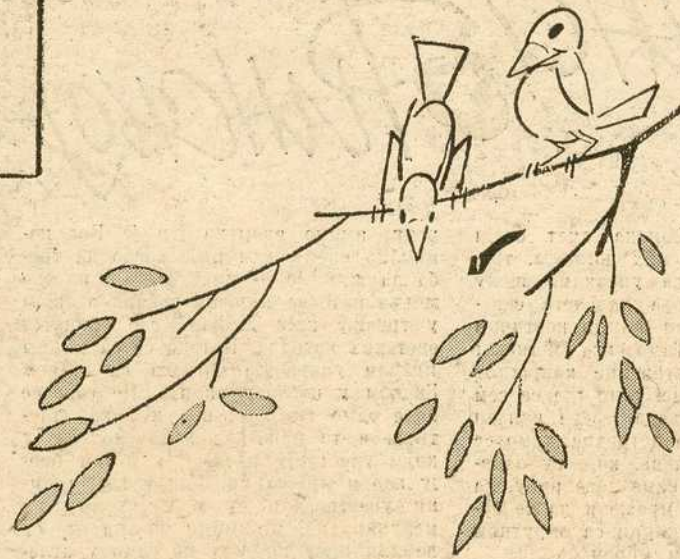
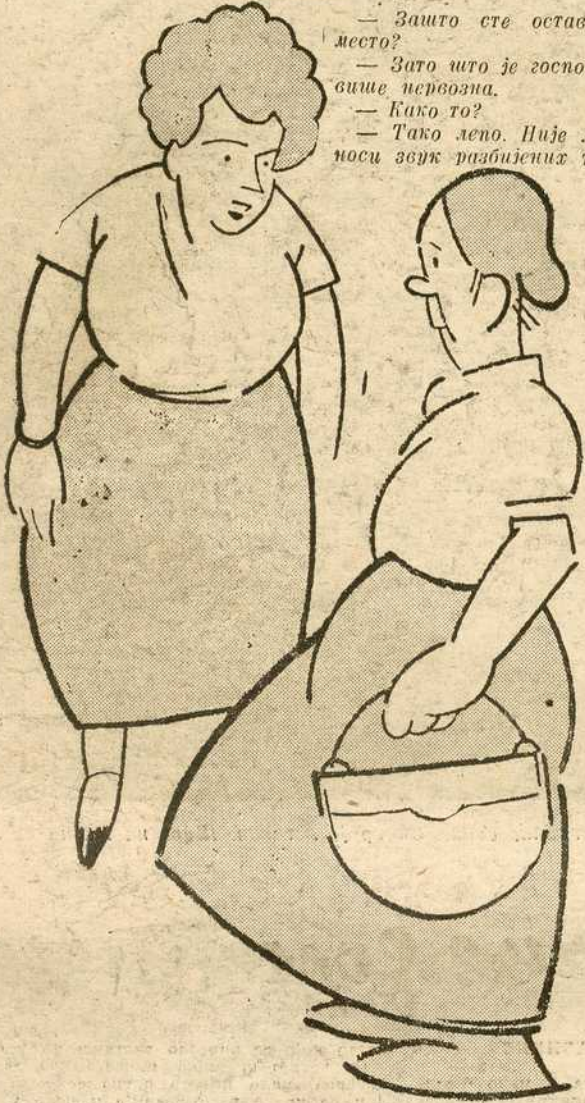
ВОЈИСЛАВ СИМИЋ код „Војина“
 Краља Александра 279 (преко пута Гајине кафе). 38058 1-1

88380 4-4

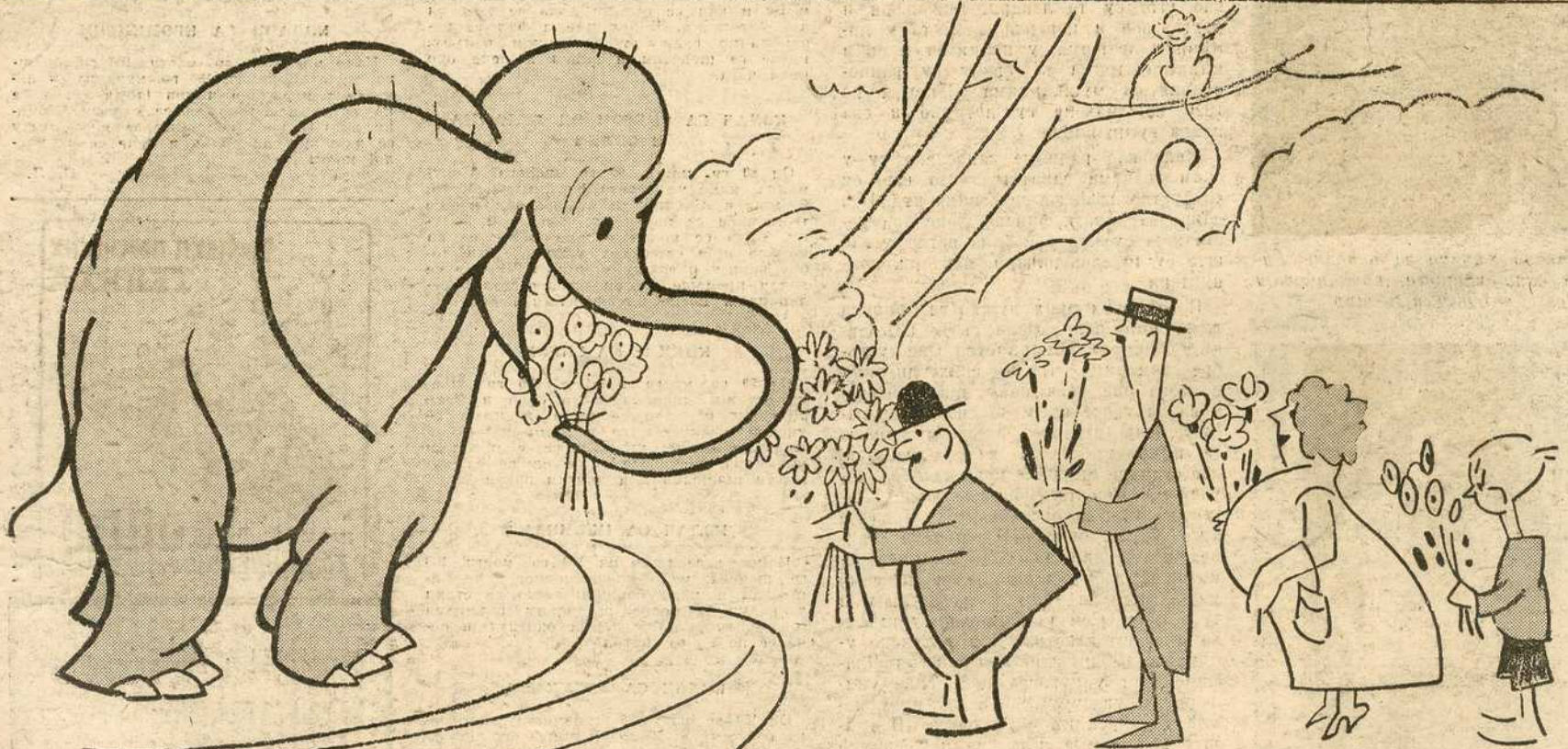
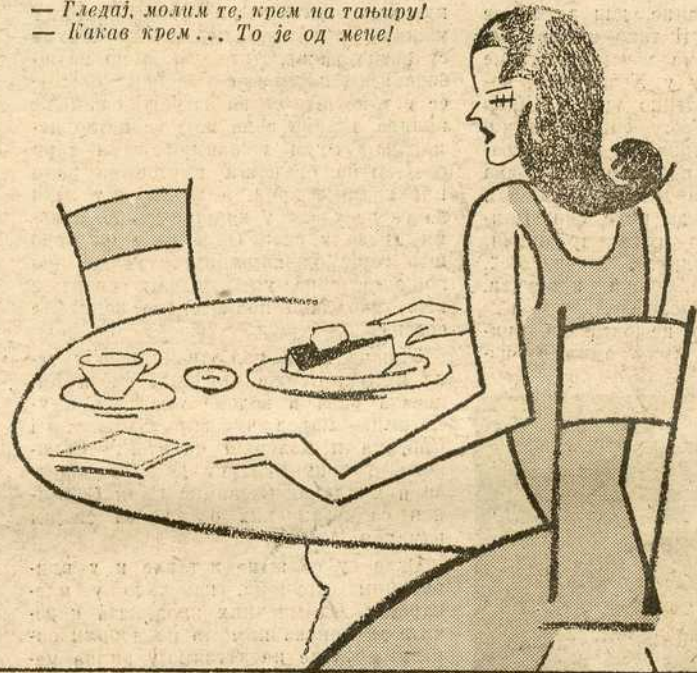

КОЛО ХУМОРА

— Зашто сте оставили последње место?
 — Зато што је госпођа била и сувише перевозна.
 — Како то?
 — Тако лепо. Није могла да подноси звук разбијених тањира.

— Гледај, молим те, крем на тањиру!
 — Какав крем... То је од мене!

Слон Јумба слави педесети рођендан. Верни посетиоци Зоолошког врта дошли су да му честитају рођендан, и Јумба задовољан, прима букете.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS